

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

**Vliv absence rodičovského vzoru na partnerský život
jedince**

Vypracovala: Lenka Koudelová, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová

České Budějovice 2019

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Martě Franclové za její rady, připomínky a čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala účastníkům, kteří byli součástí výzkumu této práce a bez kterých bych nebyla schopná práci vypracovat. Na závěr děkuji mé rodině za trpělivost a podporu, kterou mi v průběhu celého studia dávala.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma Vliv absence rodičovského vzoru na partnerský život jedince vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Lenka Koudelová, DiS.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem absence rodičovské vzoru na partnerský život jedince. Teoretická část je věnována významu rodiny v životě jedince, mužské a ženské roli a jejímu vlivu na identifikaci dětí s rodiči, zabývá se rodinnými vztahy i vzory partnerského chování. Dále vymezuje problematiku absence jednoho z rodičů v rodině a pojem neúplná rodina. Část je věnována příčině nepřítomnosti rodiče i tomu, jaký vliv má na osobnost dítěte a co s sebou výchova osamělým rodičem nese. V neposlední řadě zahrnuje poznatky o partnerském životě jedince z neúplné rodiny. Co přináší partnerství bez rodičovského vzoru, výběr partnera, jaké jsou fáze partnerského vztahu, ale i krize, které vztah provází. Praktická část je tvořena výsledky kvalitativního výzkumu, který byl uskutečněn formou polostrukturovaného interview s muži i ženami vyrůstajícími pouze s jedním z rodičů. Cílem práce je zjistit, zda a v čem ovlivňuje absence rodičovského vzoru partnerský život jedince v období zralé dospělosti.

Klíčová slova: děti, rodičovský vzor, neúplná rodina, partnerství, rodičovství

Abstract

This bachelor thesis focuses on the influence of absence of parental model on the later adult partner life. The theoretical part is devoted to the importance of the family in the life of the individual, male and female role and its impact to the identification of children with their parents, deals with family relationships and partner behavior's models. It also defines the issue of the absence of one of the parents in the family and the term incomplete family. The part is devoted to the cause of the parent's absence and the impact it has on the child's personality and what the education by the single parent brings to this parent. Finally it includes knowledges about the partner life of the individual behaved by the single-parent family. It describes what a partnership without a parent model brings, the choice of a partner, the phases of the partnership, but also the crisis during the relationship.

The practice part consists of results of qualitative research, which was realized by the form of semi-structured interviews with men and women growing up in single-parent family. The purpose of this thesis is to find out whether and how the absence of parental model influences the partner life of an individual in the period of mature adulthood.

Keywords: children, parental model, incomplete family, partnership, parenting

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 VÝZNAM RODINY V ŽIVOTĚ JEDINCE	9
1.1 <i>Role muže a ženy v rodině.....</i>	<i>10</i>
1.2 <i>Identifikace dětí s rodiči a vzájemné rodinné vztahy</i>	<i>12</i>
1.3 <i>Vzor partnerského chování v rodině</i>	<i>16</i>
2 KDYŽ RODIČ CHYBÍ	18
2.1 <i>Neúplná rodina</i>	<i>19</i>
2.2 <i>Příčina nepřítomnosti rodiče a její vliv na osobnost dítěte</i>	<i>19</i>
2.3 <i>Výchova osamělým rodičem.....</i>	<i>24</i>
3 PARTNERSKÝ ŽIVOT JEDINCE Z NEÚPLNÉ RODINY	28
3.1 <i>Partnerství bez rodičovského vzoru</i>	<i>28</i>
3.2 <i>Výběr partnera</i>	<i>31</i>
3.3 <i>Fáze partnerského vztahu</i>	<i>32</i>
3.4 <i>Partnerské krize</i>	<i>33</i>
PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	38
4.1 <i>Cíl výzkumu.....</i>	<i>38</i>
4.2 <i>Výzkumný problém</i>	<i>38</i>
4.3 <i>Výzkumné otázky</i>	<i>38</i>
4.4 <i>Kvalitativní výzkum</i>	<i>39</i>
4.5 <i>Technika sběru dat.....</i>	<i>40</i>
4.6 <i>Výzkumný vzorek.....</i>	<i>40</i>
4.7 <i>Vstup do terénu</i>	<i>44</i>
4.8 <i>Etické aspekty výzkumu</i>	<i>45</i>
5 ANALÝZA DAT	45
5.1 <i>Kategorie č. 1 Hodnocení partnerského života.....</i>	<i>46</i>
5.2 <i>Kategorie č. 2 Vnímání rodiny a rodičovství</i>	<i>51</i>
5.3 <i>Kategorie č. 3 Řešení partnerských krizí</i>	<i>57</i>

6	ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	62
6.1	<i>Vedlejší výzkumné otázky</i>	62
6.2	<i>Hlavní výzkumná otázka.....</i>	65
7	SHRNUTÍ A DISKUZE.....	66
	ZÁVĚR.....	69
	SEZNAM ZDROJŮ	71
	SEZNAM TABULEK	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Orientační rodina je pro nás jedním z nejdůležitějších činitelů ovlivňujících osobnostní a společenský vývoj. Prostřednictvím svých rodičovských vzorů se seznamujeme s hodnotami a normami společnosti. Získáváme tak představu o vzájemném partnerském chování, o tom, jak mezi sebou mají partneři komunikovat, projevovat si náklonnost či spolupracovat. Představa o partnerském soužití není tvořena pouze rodičovským vzorem, ale je ovlivněna i celou řadou dalších činitelů, jako jsou osoby z blízkého okolí, média, kamarádi, knihy a tedy vše, kde lze vyzorovat vztahové interakce mezi muži a ženami. Ti však nejsou předmětem zkoumání v této bakalářské práci. V případě, že jeden z rodičů chybí, je tím ovlivněna i naše představa o partnerském soužití. V partnerství se tak můžeme dostat do obtížné situace, která pro nás bude neznámá právě vlivem absence adekvátního vzoru v orientační rodině.

Cílem práce je zjistit, zda a v čem je ovlivněn partnerský život jedince v období zralé dospělosti v kontextu absence jednoho z rodičů v jeho orientační rodině. Ráda bych se zaměřila na to, jak jsou jedinci schopni naplnit svůj partnerský život, v čem vidí vliv orientační rodiny na vnímání vlastního partnerského života a jaký vzorec k řešení partnerských krizí si převzali se své orientační rodiny.

Práci jsem rozdělila na část teoretickou a část praktickou. První kapitola teoretické části je věnována významu rodiny v životě jedince, kde se zmiňuji o významu mužské a ženské role v rodině, identifikaci dítěte s rodiči a jejich vzájemným vztahům i vzory partnerského chování rodičů mezi sebou. V druhé kapitole s názvem „Když rodič chybí“, vymezuji pojem „neúplná rodina“, možné příčiny nepřítomnosti jednoho z rodičů a jejich vliv na osobnost dítěte, ale i to, co obnáší výchova osamělým rodičem. Ve třetí kapitole se zabývám partnerským životem jedince z neúplné rodiny, partnerstvím bez rodičovského vzoru, výběrem partnera, fázemi partnerského vztahu a v neposlední řadě partnerskými krizemi.

Praktická část je tvořena metodologií výzkumu, kde popisuji cíl výzkumu, výzkumný problém i výzkumné otázky. Rovněž vymezuji pojem kvalitativní výzkum, představuji výzkumný vzorek, vstup do terénu, techniku sběru dat, analýzu dat, validitu a realibilitu výzkumu a v neposlední řadě zmiňuji i etické aspekty, které

výzkum provází. Další kapitola je věnována interpretaci výzkumného šetření, na jehož základě odpovídám na výzkumné otázky. Poslední kapitola je věnována diskuzi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Význam rodiny v životě jedince

Dle Svobody a Němcové (2015, s. 34) lze definovat rodinu takto „Rodina je chápána jako dynamický interakční proces geneticky vázaných jedinců.“ Pokud vyložíme jednotlivé výrazy uvedené v této větě, nelze nesouhlasit, protože rodina se v oblasti vztahů neustále proměňuje, není ničím stálým. Partneři si dokážou vyjít vstříc a za několik hodin si ubližovat, umí spolupracovat i si vzájemně škodit. Pokud výraz rodina užíváme až při narození dítěte, pak platí i druhá část definice, kdy členové nukleární rodiny jsou skutečně geneticky vázáni.

Rodina je jednou ze základních strukturálních složek společnosti a složkou zcela základní, pokud jde o zajišťování péče o děti a mládež, zejména pak o vytvoření prvopočátečních předpokladů rozvoje osobnosti v socializačním procesu. Právě v tomto smyslu vzniká výrok, který lze často slyšet: „Rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti“. Vždyť rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen že dítě obklopuje, ale také se do něho promítá. Odráží se v jeho vlastnostech, vtiskuje svou pečeť jeho jednání. Dítě je výrazným produktem rodiny. Očima své rodiny (svého otce, matky) se na sebe dívá, hodnotí své postoje, výkony. Říkáme, že dítě zvnitřňuje (interiorizuje) klima rodinného soužití, rodinné nároky a požadavky, rodinnou morálku, rodinné zájmy a cíle, styl rodinného soužití (Helus, 2007, s. 135 – 136).

Prostředí rodiny má vliv na výchovu a socializaci jedince množstvím vztahových faktorů (složení rodiny, přítomnost obou rodičů, sourozenců, prarodičů, vzájemná komunikace a interakce mezi nimi a lidmi z okolí, výchovné cíle i styly apod.), materiálním zajištěním (vybavení domácnosti) a sociálně kulturními aspekty určující sociální postavení (vzdělání a zaměstnání rodičů apod.). Vše výše uvedené přímo i nepřímo ovlivňuje hodnoty a postoje jedince a formuje tak vzorce jeho chování (Procházka, 2012).

Obecně vzato primární funkce rodiny spočívá v tom, že již od narození ovlivňuje vývoj jedince, vytváří citové vazby, které mají dlouhodobý vliv a zapisují se trvale

do duševního života dítěte. Jedinec si odnáší s sebou do života základní pojetí citů a modely chování jako své vlastní dispozice a sklony. Zprostředkující funkce rodiny spočívá také v tom, že si v jejím vztahovém rámci jedinec osvojuje základní životní stupnici hodnot, jejichž prostřednictvím se připravuje na společenský život. ... Socializační funkce rodiny jsou velice široké. Rodina jednak zajišťuje uspokojování biologických potřeb dítěte, zajišťuje podmínky pro zrání a růst, jednak jej také připravuje na přijetí rolí a vzorů jednání. Z tohoto základu se rozvíjí vědomě řízená výchova – utváření návyků, sebekontrola, učení, přijetí disciplinovaných forem jednání, očekávání odměn či trestů apod. Právě v rodinném prostředí se kladou základy budoucího jednání mimo rodiny (Jedlička a kol., 2015, s. 35).

1.1 Role muže a ženy v rodině

Důraz na rodové rozdíly je dobře viditelný u přírodních a tradičních společností, kde muž má svou přesně vymezenou roli, svá vlastní práva a povinnosti a žena taktéž. Oba přijímají nároky své společnosti, podobně jako je přijímali jejich předkové. Usnadňuje to jejich komunikaci v rámci partnerství a rodiny, a život společnosti se i do budoucna odvíjí takřka neměnným způsobem. Ačkoliv se role mužů a žen v různých společnostech značně liší, v jejich tradičním pojetí jsou vždy vymezeny jako komplementární a tedy i pro sebe navzájem do značné míry nepostradatelné (Janošová, 2008, s. 13).

Během lidského vývoje byla role rodičů ve výchově dětí ovlivněna jistými genetickými výhodami dle pohlaví. Ženy „matky“ ovlivňují především socializaci a komunikaci jedince, muži „otcové“ racionální uvažování a poznávání světa s výhodnějšími možnostmi se v něm přizpůsobit a získávat prospěch (Poněšický, 2012).

Z širšího úhlu pohledu lze říci, že muži dosahují většího společenského docenění a ženy rodinného. Muž tak zajišťuje rodině příjmy a finanční zabezpečení, žena se stará o domácnost a vztahovou harmonii v rodině (Janošová, 2008).

Pro citový a sociální vývoj dítěte je třeba, aby mělo ve své bezprostřední blízkosti vzory životní role mužské a ženské. To je podmínkou pozdější mužské identity u chlapců a ženské identity u dívek. Jsou-li matka nebo otec s dítětem jen sami

a mají-li dítěti přinést dost podnětů jak z mužského, tak ženského světa, nutně musí překročit meze své role podle pohlavní příslušnosti. Žádalo by se po nich, aby vystupovali ve dvou podobách či vydáních (Matějček, 2012, s. 74).

a) Role otce

V současné době dochází v roli otce k výrazným změnám. Nikdy dříve nebyl otec zapojen do výchovy dětí a péče o ně tak, jak je tomu nyní. V dřívějších dobách byla hlavní funkce otce v zajištění obživy a ochrany rodiny před vnějším nebezpečím. Mužské roli je nyní připisováno velké pracovní nasazení, technické schopnosti, politické či sportovní zájmy. Od otců se očekává odpovědnost, věrnost, spolehlivost, ale také vědomosti z oblasti techniky, přírody a dokonce i psychologie, kdy by měl odhadnout a znát svou ženu, rodiče, děti, předcházet konfliktů a dokázat je řešit. (Matějček, 2012).

I přes výše uvedené je na muže stále kladen důraz trávit více času v zaměstnání. Nejsou tak výjimkou rodiny, kde muž tráví převážnou část dne ba dokonce týdne pracovní mimo domov. Zároveň se od nich požaduje větší zapojení do chodu rodiny a domácnosti, čímž často přichází o svou „svobodu“ volného času. Zbývá jim méně času na koníčky, které jim pomáhají vyrovnávat se s případnou nespokojeností v zaměstnání, a u kterých by mohli trávit více času se svými dětmi (např. kutilství, zahradničení apod.). Muži si tak chodí domů pouze odpočinout a stávají se návštěvou ve vlastní rodině. Řada mužů vnímá odloučení od rodiny velmi negativně až úzkostně z důvodu vzpomínek na dětství bez otce. Proto je jejich snahou více se podílet na výchově dětí a nenechávat ji převážně na matce. Pro některé muže je to motivací budování lepšího vztahu se synem než měl on sám se svým otcem. Dochází k degenderizaci otcovství. To, že se muž více podílí na chodu domácnosti, zkvalitňuje jeho vztah k ženám. Naopak u některých mužů způsobuje novodobé pojetí otcovské role stres a napětí pramenící z rozporu tradičního pojetí otcovské role a jejich vnitřních potřeb (Janošová, 2008).

b) Role matky

Role matky je pro dítě především v raném věku velice důležitá. Vazba mezi dítětem a matkou a její délka přináší potomkovi jistotu a bezpečí, které jsou nezbytné pro utváření budoucích sociálních vztahů. Obecně lze říci, že dítě přijímá vnější podněty

skrze emoce, přičemž matka prostřednictvím svého postoje a reakcí na chování dítěte vymezuje jeho přirozený směr projevu (Svoboda, Němcová, 2015).

Matka má k dítěti nepoměrně „přirozenější“ cestu než otec. Po dlouhé generace byla péče o dítě výhradně ženskou záležitostí. Žena se také už v době těhotenství s dítětem seznamuje a postupně a velmi intimně. Prožívá nový probouzející se život ve vlastním těle. A když se pak pupeční šňůra jednoho dne oddělí a je tu samostatný lidský tvoreček, který se hlásí o svá práva, psychologicky k žádnému radikálnímu oddělení nedojde. Je tu kojení, opatrování a ošetřování dítěte. Blízkost na dosah ruky nebo nejvýš na doslech, takže ono původní pouto biologické se přetváří v pouto psychologické, které pak vytrvá po celý život (Matějček, 2012, s. 63-64).

Děti tráví s matkami převážnou část dne, a tudíž jsou přítomny i každodenním domácím pracím, které matka vykonává. Pro dívky se jedná o přirozený způsob, jak si osvojit svou rodovou roli a budovat svou identitu s osobou stejného pohlaví „jsem stejná jako ona“. Pro chlapce se jedná o tzv. negativní identifikaci, vzhledem k tomu, že si svou rodovou roli buduje s osobou opačného pohlaví „nejsem jako ona“ (Janošová, 2008).

Ženské roli je spíše přisuzována citlivost, jemnost a něžnost. Hlavní úlohou matky není pouze zajištění fyzického pohodlí, ale především ochrana dítěte před neznámým vnějším světem a poskytnutí pocitu bezpečí a jistoty. Jistota je jedna ze základních a stěžejních potřeb člověka, která by mu měla být poskytována již ve věku kojence (Matějček, 2012).

Moderní společnost se vyznačuje i řadou matek, které zajišťují veškerou péči o domácnost a děti z důvodu pracovního vytížení otce. Dostává se tak do pozice, kdy je nucena řešit neočekávané situace a třeba i problémy typicky mužského charakteru. Fakt, že jsou schopny pozici muže v domácnosti zastat, zajistit péči o děti a docházet do zaměstnání, jim navyšuje sebevědomí a podporuje ženskou dominanci v rodině (Janošová, 2008).

1.2 Identifikace dětí s rodiči a vzájemné rodinné vztahy

Pro identifikaci dětí s rodiči mají velký význam stereotypy povahových rysů, chování či zvyků, které jsou bez ohledu na individualitu jedince příslušné k určité

skupině. Pro dítě představují předobraz jejich budoucnosti a rolí, které se od nich budou očekávat. Děti předškolního věku, kdy dochází k počátkům pohlavní a rodové identifikace, vnímají vše kolem v kontextu „buď a nebo“, přičemž jiné alternativy nepřijímají. Genderové rozdělení je z hlediska jejich rozumových schopností zcela vyhovující. Dítě si vytváří tzv. rodová schémata, která ucelují informace související s rodem a rolemi, a vytváří kognitivní okno, které je vstupním místem pro vnímání okolního světa. Vše, co se kolem dítěte děje, zkušenosti z rodiny i okolí, informace z knih, médií apod. přijímá a zpracovává, což mu pomáhá vymezit způsoby chování. Získává tak představu o tom, co je vhodné pro příslušníky jeho pohlaví. Proto také věnuje více pozornosti informacím týkajících se jeho rodové identity a rychleji se učí svou pohlavní roli. Pro děti je tak velmi obtížné přijmout fakt, že se někdy muži mohou chovat jako ženy a naopak, což je způsobeno především tím, že k identifikaci dochází v raném dětství. V době, kdy dítě o své roli a roli svého vzoru není schopno přemýšlet, jako o sociální podstatě, ale vnímá jí jako naturální. Mezi dětmi a rodiči stejného pohlaví vzniká v rodině velmi blízký a často nápadný vztah naplněný přátelstvím, porozuměním a vzájemnou spoluprací. Ten je nezbytný pro jasné vymezení rolí budoucích manželů, partnerů či rodičů. Podstatný je i vztah mezi dětmi a rodiči opačného pohlaví. Ten je pro budoucí vývoj dítěte stejně nezbytný (Janošová, 2008).

Ve školním věku dochází k prohloubení identifikace s rodičem stejného pohlaví nejen v oblasti pracovní a volnočasové, ale především ve vztahu k partnerskému a rodinnému životu. Pro správnou identifikaci je nezbytné, aby rodiče tvořili pro dítě dostupný a zajímavý vzor. Hlavní úlohu tak má čas věnovaný dětem, ale i důvěra v děti, že jsou schopny stát se někým podobným ne-li lepším než rodič sám. Tzv. androgenní rodiče výrazně podporují své děti a záměrně působí na zvýšení jejich sebevědomí. Nadměrné prosazování mužství u synů a ženství u dcer není vhodné pro vývoj dítěte tak, jak by se mohlo zdát, a tak rodiny, kde byly role rodičů promíseny, projevovali svým dětem více citů a podpory (Janošová, 2008).

Je na místě zmínit i zdánlivě nepatrné odlišnosti ve výchově dcer a synů, které jsou nejvíce znatelné v rodinách s dětmi různého pohlaví. Nejpodstatnější je rozdíl v míře trestů, kdy jsou chlapci trestáni a omezováni více než dívky. Neméně důležité je ve výchově a budování rodinných vztahů poukázat i na fakt, že rodiče tráví více času

s dětmi stejného pohlaví, avšak větší citové projevy jsou znatelné spíše vůči dcerám než synům (Janošová, 2008).

❖ **Vztah otec vs. syn**

Mezi otci a syny není zvykem projevovat si citovou přízeň, což pramení z obav projevů zženštilého chování. Brání se vzájemným dotekům, ale projevují si náklonnost laskavostí, ohleduplností, ochotou a solidaritou. U dospělých mužů je tato blokáda často odstraněna při komunikaci s ženami či dcerami v důsledku přizpůsobení chování ženským zvyklostem a jednáním. V situaci, kdy syn je přesvědčen o své neschopnosti vyrovnat se otci, např. po profesní stránce, dochází ke zkreslení vlastního sebehodnocení bez ohledu na výkonnost, a to může vést k projevům zženštilosti (Janošová, 2008).

Také vliv velkého pracovního vytížení otce a nepodílení se na běžných denních činnostech dětí, jako je hygiena, uspávání, krmení atd., jsou pro děti pouze vzorem, sváteční autoritou, bez přesné představy o jejich aktivitách. Především chlapani jsou tak ochuzeni o budování vztahu s otcem a musí se spokojit pouze s identifikací „být jako on“, ke které dochází prostřednictvím rodově opačného vzoru matky, tedy negativní identifikací „nejsem jako ona“ (Janošová, 2008).

Předčasné emoční odpoutání synů od matek nebo odmítnutí citových potřeb matkou může u synů vést k tzv. pseudonezávislosti, která je příčinou vážného narušení emočního vývoje. K tomuto může dojít i ze strany otce, a to v případě, kdy se snaží nadměrně prosazovat svou nezávislost a soutěživost. Synové otců, kteří se striktně nechovali dle tradičního modelu, měli k rodičům lepší emoční vztah než ti, jejichž otcové trpěli pocitem selhání v mužské roli či mužskou roli striktně prosazovali (Janošová, 2008).

❖ **Vztah otec vs. dcera**

Dcery se identifikují především se svými matkami, v otázce budoucího ženského sebevědomí, spokojenosti s ženskou rolí a v sexuální oblasti však patrně hraje v dětství větší roli postava otce. Prožitek vlastní ženskosti se u dcer primárně vytváří na základě postoje otce vůči ženám, ale také na základě jeho vztahu k dceři (Janošová, 2008, s. 182).

Vyšší sebevědomí měli ženy, které se v dětství cítily být svým otcem přijímány a vnímaly je jako srdečné a podporující. To také mělo vliv na jejich pozdější víru v uspokojivé partnerské vztahy. Ženy, které byly v dětství otcem odmítány, projevovaly obavy v intimním sblížení s muži. Jejich reakce na partnery jsou obdobné jako reakce na chování svých otců, touha po sblížení je negativně ovlivněna nedůvěrou v jejich pozornost a stálost (Janošová, 2008).

Někteří autoři poukazují na to, že vztah mezi dcerou a otcem by měl na symbolické úrovni tvořit erotický prvek, který je základem pro vytvoření ženské jistoty. Dcera má oproti synům značnou nevýhodu, protože svůj zájem musí přesunout na osobu otce, která pro ně není tolik známá. To může být u řady dívek obtížné, a proto neopouštějí touhu po osobě stejného pohlaví (Janošová, 2008).

❖ **Vztah matka vs. syn**

Vztah mezi matkou a synem bývá zpravidla silnější než vztah matky a dcery. Pro matku představuje syn doplnění toho, co sama nemá a naplňuje se tak její představa celistvosti. Zároveň je syn představou mužství, kterého se nemusí obávat a stává se pro něj středobodem vesmíru, který je pro něj zdrojem lásky, bezpečí a jistoty. Matka je pro syna první láskou a zároveň citovým předobrazem budoucích vztahů. Syn pro zájem matky vynakládá méně snahy a vše, co pro něj matka dělá, vnímá jako samozřejmost. Více syna respektuje, což pramení z jejich odlišnosti a z toho, že matka do syna tak nevidí. Má obavy, aby nenarušila synovo mužství, čímž by se mohl v pozdějším věku stát outsiderem. V případě, že se syn k matce vrací, poskytuje mu potřebnou lásku, svobodu i prostor k úspěchu, což má vliv i na vnímání partnerského vztahu. Muži pak mají v partnerských vztazích pocit samozřejmosti, nemají potřebu o něm hovořit, něco pro něj dělat, či jej vnímat jako dvoustrannou vztahovost, kdy i oni sami mají dávat a ne jen brát. Vztah ženy, její lásku a přízeň berou jako jistotu a případný partnerský neúspěch je dokáže vyvést z rovnováhy (Poněšický, 2012).

Matky mají v utváření rolové identity podobné postavení, jako otcové u dcer s tím rozdílem, že si chlapci vytváří obranu proti emočním projevům do podoby solidarity a respektu vůči matce. Pro budoucí partnerský život synů je nezbytné přihlížet tomu, jaký vztah měli rodiče mezi sebou, ale také to, jaký měl on sám vůči matce. Matka

má také vliv na vývoj synova sebevědomí v navazování vztahů a míry atraktivity. Pokud syn trpí úzkostí z citové vazby na matku a potlačením citových potřeb, negativně se to odrazí na jeho partnerských vztazích (Janošová, 2008).

❖ **Vztah matka vs. dcera**

Vztah mezi matkou a dcerou je v důsledku neúplné separace v batolecím věku propojen a dochází tak k častým shodám v hodnocení vzniklých událostí (Janošová, 2008).

Tím, že je dcera s matkou úzce spojena, vnímá ve své dětské fantazii i její všemohoucnost a magičnost, všeobjímající, poutající a kontrolující tendence i její ambivalentní nevědomá hnutí. Vlastně vnímají obě, a to velice silně, ony nezbytné frustrace, jež provázejí výchovu i osamostatňování, tím víc, že ruší onu před- a poporodní harmonii. Dcera víc nežli matka (ta je realističtější) projikuje ony propustné hranice mezi ní a matkou do vzájemného vztahu, takže si představuje, že i matka se vůči ní neohraničuje. Vnímá matku jako svoji stálou pronásledovatelku, která do ní vidí, která zná všechny její emoce – závist, rivalitu, žárlivost, nespokojenost kupříkladu s tím, že se netěší takovému respektu a svobodě, jako vidí u bratra – a naopak vnímá silně i matčiny nálady a postoje. ... Samozřejmě má matka na dceru i značný pozitivní vliv, přítakání a radost z jejího vývoje podporuje její sebevědomí. Někdy matka svou výchovnou snahu poněkud přehání, chce dceři předat všechny své zkušenosti, eventuálně si představuje, jak by se chovala na jejím místě nyní, připravuje ji na tvrdou konkurenci, varuje ji před zklamáním, na druhé straně jí chce onen budoucí tvrdý život zpříjemnit tím, že pro ni vše dělá, což může být v protikladu a mít pochybný výsledek (Poněšický, 2012, s. 42-43).

Z hlediska pozitivních vztahů v širší rodině je na místě říci, že jsou více nakloněny rodině matky, která zpravidla častěji poskytuje pomoc dceřině začínající rodině. V individuálních rodinných vztazích se pozitivní vztahy vytváří spíše k matkám rodičů než otcům, ale méně ke tchýním než k tchánům (Janošová, 2008).

1.3 Vzor partnerského chování v rodině

Děti si osvojují nejen postoje a chování obou rodičů, ale také vzorce jejich partnerské komunikace a spolupráce. Získávají tak představu o vzájemném citovém vztahu

rodičů, které ovlivní postoj dítěte k sobě samému (ve smyslu sebeúcty a sebelásky) i postoj k příslušníkům opačného pohlaví. Partnerský vztah rodičů se pro dítě stává prototypem, který uplatňuje v dospělosti v partnerství (Janošová, 2008 s. 108).

Model partnerského chování rodičů se může stát pro mnohé vzorem k nápodobě či naopak odstrašujícím příkladem, avšak jen stěží se proti nim může stát jedinec imunní. V rodinném soužití neexistují univerzální pravidla pro fungování rodiny ve všech jejích oblastech, ale některá pravidla totožná jsou. V tomto případě zde hrají roli kulturní zvyklosti či náboženství (Šmolka, 2005).

Je namístě zmínit např. mocenské rozdělení vůdčích osobností v rodině patriarchální a matriarchální. V patriarchální rodině je dominantní osobností otec, který o všem rozhoduje, u matriarchálních rodin je naopak matka ta, která má lepší dispozice být „hlavou rodiny“. V případě, že se sejdou partneři, kdy žena vyrůstala v rodině spíše matriarchální a muž patriarchální a oba své vzory schvalovali, může dojít ke značným konfliktům, kdy budou vzájemně prosazovat ten svůj zažitý vzorec rodinného soužití. V opačném případě, kdy partneři vyrůstali v rodinách, kde jejich rodičovský vzor byl submisivní, dochází k tomu, že navzájem očekávají převzetí iniciativy od druhého partnera a točí se v bludném kruhu nejistoty a očekávání, kdy ten druhý rozhodne. V případě, že naopak zcela odmítáme chování svého rodičovského vzoru, může naše snaha o to „nebýt jako on“ vést k opačnému extrému, kdy dojde až k urputnému odmítání, nerozhodnosti v případě despotického vzoru nebo v případě submisivního postavení rodičovského vzoru k nadměrné přecitlivělosti na vše, co by nás mohlo v našem postavení ohrozit. Naše chování tak může mít dvě podoby. Jednou je opačný extrém v chování nebo naopak nevědomá identifikace v případě stresových situací. Pro pochopení partnerova chování je dobré znát prostředí a podmínky, ve kterých vyrůstal. Ty nám mimo jiné pomohou odkrýt, na co je citlivý a příčiny jeho nepřiměřených reakcí (Šmolka, 2005).

Za zmínku stojí i vzor finančního hospodaření rodiny. Doposud se nepodařil najít funkční model finančního hospodaření rodiny, avšak určitá shoda panuje alespoň v dílčích charakteristikách systému. Vhodný se jeví stav, kdy má možnost každý s partnerů disponovat alespoň s nějakou částkou. Více praktické je, pokud s financemi hospodaří ten, kdo zajišťuje běžný chod domácnosti od nákupů, až po náklady na energie. V partnerském životě je finanční hospodaření podobně

akceptovatelné jako v rozdělení autorit. Pokud v orientační rodině byl otec ten, kdo finančně rozhodoval a jedinec tento model schvaluje, je i v partnerském životě přijatelné, aby hospodařil muž (Šmolka, 2005).

Bezesporu je na místě poukázat i na styl komunikace, který od svých rodičů přejímáme. Jedná se především o to, jak vyjadřujeme souhlas či nesouhlas, přání, kritiku či pochvalu. Neméně důležitá je i intonace, důraz, hlasitost či mimika. V rodinách se můžeme setkat s komunikačním stylem, který je spíše uzavřený a náznakový nebo naopak až s příliš otevřeným až vulgárním vyjadřováním. V každém případě může dojít k nedorozuměním, pokud se v partnerském životě setkají jedinci z rodin s opačným stylem komunikace. Může docházet k vzájemnému nepochopení a konfliktům (Šmolka, 2005).

Otcové jsou pro své syny obvykle nejbližším vzorcem mužského chování vůči ženám. Způsob jednání, míra respektu a citové otevřenosti, který otec projevuje matce, je pro chlapce základním modelem partnerského vztahu. V dospělosti bude z velké části ovlivňovat jeho vztahy k ženám a partnerkám, již v dětství se však odráží také ve vztahu k matce. Pokud jsou například projevy náklonnosti vůči matce pro otce něčím, co podle jeho představ snižuje jeho mužnost. Dochází často k tomu, že i syn se postupně začne k matce chovat podobně odtazitě. Na základě situace ve vlastní rodině začne chlapec považovat projevy citové náklonnosti za chování, které náleží jen ženám, nikoli však mužům (Janošová, 2008, s. 182).

Je více než patrné, že partnerské vzory chování v rodině představují pro budoucí život jedince určitou výhodu a jsou tak názornými příklady toho, jak se chovat či nechovat v partnerském vztahu. Pokud jeden z rodičovských vzorů chybí, má jedince ztíženou pozici v chápání partnerského chování (Šmolka, 2005).

2 Když rodič chybí

Ideální rodina je tvořena otcem, matkou a dítětem či dětmi. Ve společnosti se však setkáváme s rodinami, kde jsou děti vychovávány pouze jedním z rodičů, přičemž druhý rodič ve společné domácnosti nežije nebo se do výchovy zapojuje minimálně. Neúplnost rodiny může být způsobená řadou příčin, přes úmrtí rodiče, rozvod, skrytou neúplnost až po matky, které se rozhodnou otce do života svých dětí

nevpustit a vychovávat je samy. V každém případě se vychovávající rodič dostává do obtížné situace jak po stránce výchovné, ekonomické, tak po stránce sociální. Absence jednoho z rodičů má pak vliv na osobnost dítěte i jeho budoucí život. Vychovávající rodič vědomě i nevědomě ovlivňuje postoje dítěte, které se následně odrazí v jeho budoucím životě a partnerství.

2.1 Neúplná rodina

Rozdíl mezi úplnou a neúplnou rodinou je v absenci jednoho z rodičů, přičemž péči o děti zajišťuje jeden z nich. Je na zvážení nakolik je odlišná rodina, kde rodič chybí fyzicky v důsledku rozvodu, úmrtí, emigrace apod. od rodiny, kde rodič přítomen je, ale svou funkci neplní v důsledku nějakého sociálně patologického jevu (závislosti, psychická onemocnění apod.) (Matějček, 2017).

Nepřítomnost jednoho z rodičů (častěji to bývá otec), může být dítěti vykompenzována jinými členy rodiny nebo osobami, s kterými je rodina v blízkém kontaktu (dědeček, babička, strýc, teta či partner rodiče). V případě přemíry péče o dítě s tendencí nahradit mu chybějícího rodiče, může dojít k tzv. překompenzaci. Rodič či jeho nový partner, ve snaze dokázat sobě i ostatním, že jsou lepší než původní rodič, věnuje dítěti takové množství péče a pozornosti až jej rozmazluje. To často vede k navýšení požadavků ze strany dítěte, což má za následek krizi ve vztahu k dítěti potažmo k celé rodině (Helus, 2015).

2.2 Příčina nepřítomnosti rodiče a její vliv na osobnost dítěte

Okolnosti, v jejichž důsledku došlo k odchodu rodiče z rodiny, jsou neopomenutelným činitelem ovlivňujícím vývoj vztahů v neúplné rodině. Odlišná je situace dětí, které rodiče nikdy nepoznaly a dětí které opustil v pozdějším věku. Podstatné je také to, za jakých podmínek došlo k odloučení. Zda rodič zemřel, došlo k rozvodu rodičů po době konfliktů a napětí nebo zda k odloučení došlo z jiných příčin (např. výkon trestu ve vězení, emigrace, závažné onemocnění, smrt apod.) (Matějček, 2012).

Dopad rozvodu nebo úmrtí rodičů na další život mladého jedince není příliš detailně prozkoumán. To je také jeden z důvodů, proč si do těchto událostí lze promítat nerůznější hypotézy a obavy. Veřejné mínění sdílí obecně rozšířenou představu, že

žáci přicházející do školy z rozvrácených domácností nemají tak vysokou školní úspěšnost jako z nerozvrácených. Některé výpovědi však svědčí o něčem jiném. Problém je spíše v tom, že domácnosti vedené pouze jedním rodičem mívají málo nebo dokonce nedostatek materiálních prostředků. Děti v rozvádějících se manželství přitom nemusejí žít hůř než ty, které žijí ve stabilních rodinách, ale procházejí řadou zátěžových situací a mnohé prožívají ztrátu životních opor. I nedostatečné záznamy poukazují na to, že řada dětí se dokáže relativně rychle vyrovnat s rozchodem rodičů a v případě rozvodu může být mnohý rozpad manželství lepším řešením než trvalý život v domově plném stresových situací, konfliktů a napětí (Jedlička a kol, 2015, s. 38).

❖ Úmrtí rodiče

Dle Stoppardové je smrt rodiče nejzávažnější stres spojený s odchodem rodičů. V převážné většině vede k semknutí rodiny a především k pomoci osiřelému dítěti vyrovnat se se ztrátou. Velkou roli v této situaci hrají i prarodiče, kteří přebírají po zemřelém jeho rodičovskou autoritu. Dochází k rozvoji vzpomínkového optimismu, kdy na zemřelého rodiče vzpomínají „jen v dobrém“. Kolem 3. roku věku je dítě schopno chápat pojem smrt. V tomto období má již smysl s ním hovořit o smrti a mrtvých příbuzných, ukázat mu jejich fotografie případně přiblížit vzpomínkové rituály, jako je zapálení svíčky na hřbitově. Dítě v důsledku úmrtí rodiče může být i vztahovačné, a to především v důsledku neuvážených vět typu „Já z tebe budu mít smrt.“. Mohou nastat i patologické situace, kdy rodič záměrně obviňuje dítě z odchodu druhého rodiče (Novák, 2012).

Náhlé úmrtí matky nebo otce působí v dítěti předně pocit afektivního hladu, stesku, trpký pocit křivdy a oloupení, ztrátu jistoty plynoucí z nedostatku opory a výchovného vedení – tedy to, co bychom vcelku mohli shrnout pod pojem afektivní deprivace. Působí však zpravidla i konfliktogenně: oživuje a posiluje pocit nepřátelství, a tím i pocit viny vůči zemřelému rodiči, vzbuzuje těžké úzkosti nejen z nejistoty nového postavení ve světě, ale i tváří v tvář nesmyslnosti kruté smrti, kterou dítě nedovede rozumově pochopit (Langmeier, Matějček, 2014, S. 147).

V případě smrti rodiče se daří druhému rodiči lépe kompenzovat jeho nepřítomnost než při rozvodu. Zesnulý rodič i nadále vstupuje do rodiny prostřednictvím vzpomínek a zůstává autoritou posvěcenou samotnou smrtí (Helus, 2015).

❖ Rozvod

Stoppardová ve své tabulce stresujících životních události uvádí rozvod, po úmrtí rodiče, jako druhou nejvíce stresující krizi. Rozvodem role rodiče nekončí. Je spojován s negativní anamnézou, kdy vyústí konflikty a zklamání z manželského svazku. V takové situaci se mnozí rodiče snaží získat děti na svou stranu. V případě extrémního soužití rodičů se tak může rozvod stát pozitivním řešením vyhocené situace, na jehož konci je nastolení klidu a pohody. I u rozvodu, stejně jako u úmrtí rodiče, může dítě trpět výčitkami svědomí a klást si vinu za jeho odchod z rodiny, K této situaci snadno napomohou věty typu „Já se z tebe zblázním.“ apod. (Novák, 2012).

Rozvod je pro děti velice závažným zásahem do života, kdy více či méně ztrácejí jednoho z rodičů a čeká je mnoho změn, se kterými se musí vyrovnat. Dochází tak ke ztížení identifikace s jejich vlastní pohlavní rolí a do života si přinášejí defektní model partnerského soužití. Dítě se tak setkává s novými omezeními, negativně se srovnává s vrstevníky a často má problém přijmout nové partnery svých rodičů. Pokud rodiče svým jednáním vystavují dítě tlaku a řeší si prostřednictvím něho osobní spory, může dojít k jeho psychické nestabilitě. Rodiče by si tak měli uvědomit, že svým chováním ovlivňují psychický stav dítěte v situaci, kdy samotný rozvod je pro něj velmi traumatizující. V jeho zájmu by pak měli k dítěti přistupovat tak, aby pro něj odchod jednoho z rodičů neznamenal jako ztrátu a měli k sobě vzájemně chovat respekt, ač nejsou již v partnerském vztahu. Dítěti tak dají najevo, že neztrácí ani tátu ani mámu a rodičovský vzor mu zůstává zachován. Je namístě vzít v potaz, jaký vztah měli rodiče k dítěti již před rozvodem a jaká atmosféra v neúplné či doplněné rodině panuje (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Porozvodová situace přináší dětem více traumatizující stav než samotný rozvod či období před ním. Děti se musí vyrovnat s novým postavením ve společnosti „dítěte z rozvedené rodiny“. V posledních letech je patrné, že děti vyrůstající v péči jednoho z rodičů snižuje dopad traumatizujících důsledků rozvodu než děti vyrůstající

u příbuzných nebo v náhradní rodinné péči. I přes výše uvedené rozvodovost jako mýtus špatného vlivu na vývoj jedince nemá tak hrůzné důsledky jako se může zdát. Dle statistiky o rozvodovosti je počet dětí žijících aspoň s jedním rodičem na vzestupu. Řada rozvedených matek v minulosti řešila porozvodovou situaci svěřením dětí do péče prarodičů, příbuzných či dokonce do sirotčinců. Postupem času narůstal počet matek, které své děti svěřovali do péče jiných osob pouze dočasně, i nadále měly pravomoc kontroly dítěte a držení rodiny pohromadě (Jedlička a kol., 2015).

Často dochází k tomu, že vlivem negativistického postoje matky vůči otci, není dítě schopno bezkonfliktního vztahu k otci a dochází ke ztíženému rozvoji přirozených vztahů k mužským autoritám. Větší dopad má tato situace na chlapce než na dívky (Helus, 2015).

J. S. Wallerstein na základě rozsáhlého výzkumu poukazuje při sdělení o rozvodu dítěti ve věku 3-5 let na riziko regrese v chování, zhoršení udržování čistoty, zhoršení spánkového režimu, separační úzkost – strach z odloučení se od pečující osoby, na výrazné změny nálad a pocity strachu z opuštění. Takové reakce se zdají být výraznější než reakce na úmrtí rodiče (Novák, 2012, s. 56).

Rozvodem dochází k narušení obrazu ideálních rodičů a ke ztížení vlastní pohlavní identifikace, což má vliv na pozdější přizpůsobení v partnerském vztahu v důsledku vzoru defektního partnerství rodičů (Langmeier, Krejčířová, 2006).

❖ Skrytá neúplnost

Jedná se o rodinnou situaci, kdy rodič v rodině fyzicky je, ale o dítě neprojevuje žádný zájem a své rodičovské funkce neplní. Například se dítěte nevšímá, je vůči němu emočně plochý či uzavřený, nebo nepobývá delší období doma. Chování rodiče tak často vede k rodinné tenzi a dítě má snahu rodiče aktivizovat k většímu zájmu o chod rodiny i o něj samotné. Dítě k tomu mnohdy využívá formy chování, které jsou negativní a provokativní (neposlušnost, špatný prospěch ve škole, agresivita v krajním případě i kriminalita). Toto chování v sobě skrývá touhu dítěte o aktivizaci rodiče a vynucení jakékoliv rodičovské reakce. Ta většinou má represivní charakter trestu či prohloubení lhostejnosti (Helus, 2015).

Jestliže se v úplné rodině nedostává dítěti dost podnětů, dost citové vazby, dost pochopení, dost příkladů od jednoho, je dobře možné, že najde přirozenou náhradu u druhého (Matějček, 2012, s. 70).

❖ **Záměrné samoživitelky**

Za zmínku stojí i ženy, které mají tendenci vychovávat své děti zcela bez muže, v ústraní od rodiny i přátel. Absence dalších dospělých v domácnosti navyšuje odpovědnost za dítě a může být zdrojem napětí a podráždění. Dítě si s matkou vytvoří velice pevné pouto díky neustálé pozornosti, avšak ztrácí kontakt s dalšími dospělými, kteří pro něj mohou být přínosní především z hlediska modelových rolí, známých z větších rodin. Typickým příkladem je syn matky samoživitelky, který zastoupil roli životního partnera a matka jej díky řadě vazeb a pout není schopná propustit na svobodu (Jedlička a kol., 2015).

Matka například v dítěti vidí všechno, nebo lépe řečeno to jediné, co jí po všem životním zklamání na světě zbylo. Úzkostně si pak toto své jediné citové útočiště chrání a zapomíná, že dítě je samostatným lidským jedincem. Chce si je udržet jen pro sebe, lpí na něm, chce je mít stále malým a závislým, bojí se jeho dospělosti, chrání je proti všem „nezdravým“ vlivům – až je donutí buď k otupělé rezignaci, nebo ke vzpouře. Jiné matky za takových okolností činí z dítěte spíše nástroj než cíl svého snažení. Určují mu, aby splnilo, co se jim v životě nepodařilo. Má být krásné, úspěšné, obletované, a tím vynahradit matce její strádání. Jindy opět vidíme přepjatou kontrolu všech vztahů, které dítě touží navázat mimo domov, a krajní podezíravost vůči všem jeho známostem, jako by matka na dítě žárlila a vnucovala je spíše do role „milenecké“ než dětské. Je přirozené, že tyto postoje více postihují chlapce než děvčata (Matějček, 2012, s. 70).

Vlastnický a manipulativní postoj některých matek ke svým dětem je velice svazující. Přemíra láskyplné péče brání dítěti v jeho sociálním rozvoji. Pokud má být v budoucnosti samostatné, schopné navazovat kvalitní citové partnerské vztahy a být druhému oporou, je nezbytné se od této „opičí lásky“ postupně odpoutat a naučit se jít vlastním směrem (Matějček, 2005).

2.3 Výchova osamělým rodičem

Úplnost rodiny sama o sobě není rozhodně žádnou zárukou štěstí a výchovného úspěchu. Znamená to jen výhodnější výchovnou situaci nebo poněkud lepší výchovné předpoklady (Matějček, 2012, s. 67).

Pro zdravý vývoj dítěte je velmi důležité, aby byly naplněny 4 okruhy potřeb. Jedná se o dostatečný přísun podnětů, sociální učení, citové naplnění a společenské zapojení dítěte. V úplné rodině jsou tyto potřeby naplňovány přirozeně, a to soužitím v domácnosti. V neúplné rodině je nutné k jejich naplněním vynaložit více úsilí (Matějček, 2012).

Je nezbytné, aby dítě mělo během svého vývoje k dispozici mužský a ženský vzor (viz kapitola 1.2). V případě, kdy v rodině jeden z rodičů chybí, dostává se pečující rodič do situace, kdy by měl chybějící vzor nahradit. Zde může dojít k několika situacím, kdy rodič není schopen hrát obě role a dítě je vychováváno jednostranně. Rovněž může dojít k tomu, že rodič druhou roli hraje z povinnosti, čímž může být role zkreslená a docházet k její špatné interpretaci. Také může nastat situace, kdy rodič druhou roli přijme, ale na úkor potlačení své vlastní, což vede k tomu, že nefunguje ani v jedné roli stoprocentně. Chybějící vzor se pak často hledá mimo rodinu, což nezaručuje jeho kvalitu. Jakékoliv nepřesnosti v pohlavní identitě se mohou negativně odrazit na budoucím partnerském životě těchto dětí (Matějček, 2012).

Absence matky v rodině není častým jevem a dle výzkumů nemá zásadní vliv na vývoj dítěte tak, jako nepřítomnost otce. Toto lze připisovat většímu zájmu matek o odloučené děti a častějšímu kontaktu s nimi, ale také častějším suplujícím ženským vzorům v podobě babiček, tet apod. (Janošová, 2008).

❖ Výchova osamělou matkou

O dětech vychovávaných pouze matkou můžeme slyšet často podivuhodné rozdílné názory. Jedni soudí, že je to vždycky špatné, jiní ukazují, že to nikterak nevádí, a třetí dokonce dokazují, že mnoho úspěšných, ba vynikajících lidí bylo vychováváno jen matkami a že je to teda vlastně výhoda. ... Prostá skutečnost, že dítě je vychováváno pouze svou matkou, nepůsobí sama o sobě nějaké zvláštní úchytky

v jeho vývoji, nezavádí je na scestí, nepřináší mu nějaké nové, specifické vlastnosti, které bychom neviděli u jiných dětí. Působí jenom to, že výchova za takových okolností je náročnější a že přináší určitá nebezpečí, jimž musíme věnovat zvýšenou pozornost (Matějček, 2012, s. 66-67).

Z některých výzkumů vyplývá, že chlapci vyrůstající bez otce jsou méně agresivní a nejsou příznivci fyzických her, i přesto nebylo jejich chování zženštilé a jejich postavení bylo spíše neutrální. Přístup matky k projevům mužskosti hraje v tomto případě velkou roli. Jde o to, zda mužskost v synech podporuje či potlačuje. Můžeme se tak setkat s tím, že chlapci své mužské projevy příliš neprosazují a jejich činnosti jsou neutrální nebo v opačném případě jsou díky své nejistotě v mužskosti až příliš maskulinní (Janošová, 2008).

V oblasti přísunu vývojových podnětů není samotná matka nějak znevýhodněná, ale může být více pracovně zaneprázdněná nebo ovlivněna jinými osobními problémy než matka z úplné rodiny. Nemůže se s nikým podělit o domácí práci ani o své radosti a starosti. To může vést k méně času věnovaného dítěti a jakémusi zanedbávání. V oblasti sociálního učení může mít osamělá matka i výhodu v tom, že jí do výchovy dítěte nikdo jiný nezasahuje. Není výjimkou, že děti osamělých matek jsou dříve zařazeny do mateřských škol než děti z úplných rodin. Matka se tak musí vnitřně vyrovnat s odloučením od dítěte a více se snažit vynahradit mu svou nepřítomnost. V oblasti citových potřeb lze vývoj dětí osamělých matek hodnotit jako totožný u dětí z úplných rodin. Vyjadřování citů matky vůči dítěti by nemělo být osamělostí příliš dotčeno. Potřeba společenského zapojení může dítě znevýhodňovat v případě, kdy otcovský vzor nebyl nahrazen jiným mužem. Zde hraje roli také věk a pohlaví dítěte. Jinak se odchod otce dotkne dítěte předškolního věku, jinak dítěte v pubertě, ale také jej budou jinak vnímat dívky a jinak chlapci. V každém věku potřebuje dítě jiný druh pochopení, podpory a vedení. Chlapci jsou v tomto ohledu více citliví a zranitelní než dívky. Častěji se u nich objevují problémy, které mohou vést až k sociálně patologickým jevům (Matějček, 2012).

Jak uvádí Janošová (2008, s. 184) výzkum Adamse et al. naznačuje, že největší vliv na pozdější vývoj mužské role synů má absence otce v kojeneckém a batolecím období. Tito chlapci bývají obvykle ve svém chování i v postojích méně maskulinní než chlapci v úplných rodinách. Podle některých dalších výzkumů odchod otce

v pozdějším věku syna nemá na jeho míru maskulinity tak silný vliv, obzvláště je-li v blízkosti jiný mužský vzor, například starší bratr. Absence otce může u některých chlapců vést též k pocitům neurčitosti vlastní mužské identity, které se navenek projevují například obtížným navazováním blízkých vztahů, nadměrnou závislostí na partě vrstevníků, potížemi s mužskými autoritami, nebo snahou vyhýbat se všemu, co by mohlo být považováno za projev ženskosti. Tyto vlastnosti často přetrvávají i v dospělosti a projevují se též ve vztahu k vlastním dětem, takže se mohou přenést do další generace.

V případě, že si matka najde nového partnera, může docházet ke konfliktům především v době, kdy syn matky samoživitelky dosáhl věku 11-12 let a převzal „mužskou roli“ v rodině. Je na místě uvést, že při správném vedení a taktním přístupu lze tyto problémy překonat a partner matky tak může plnohodnotně zastat pozici biologického otce a mužského vzoru. Všeobecně lze říci, že děti vychovány osamělou matkou dříve vyspívají a mají předpoklady dosáhnout dobrého společenského postavení (Matějček, 2012).

Dívky jsou zpravidla společensky přizpůsobivější a výchovných obtíží u nich bývá méně. Avšak i u nich někdy shledáváme, že jim v otci chybí osoba, k níž by mohly prožít vztah nezávazného citového obdivu a podle níž (ať už v pozitivním, nebo negativním smyslu) by si mohly vytvářet představu o svém příštím životním partnerovi (Matějček, 2012, s. 69).

U dívek, které vychovávala pouze matka, byly v období adolescence patrné rozdílné způsoby komunikace s vrstevníky, které mají základ i v příčině absence otce. Dívky rozvedených rodičů se projevovaly více asertivně a iniciativně v navazování nových kontaktů než děvčata z úplných rodin. Naopak dívky, kterým otec zemřel, se projevovaly ostýchavěji. Zdá se, že je to zapříčiněno matčinou snahou o nalezení nového partnera, a to především u rozvedených matek (Janošová, 2008).

Manuál, jak by matka měla své dítě vychovávat, neexistuje, ale lze matku ovlivnit tak, aby chápala své postavení, výchovnou situaci, potřeby dítěte, výchovné cíle i nebezpečí, která mohou nastat (Matějček, 2012).

Jestliže tedy dítě, které má dobrý výchovný základ, se octne v situaci mírné tísně, zvyšuje to jeho snahu překážky překonat. Je-li dítě i citově ve svém vztahu k matce dobře vyspělé, může být i jeho sociální snažení dobře usměrněno a uvolněná energie si najde vhodné uplatnění. Pak je ovšem dobře možné, že takový mladý člověk bude iniciativnější, cílevědomější, jistější ve svém vystupování a podnikání než jiný, který vyrostl v dokonalém pohodlí a hmotném i citovém blahobytu (Matějček, 2012, s. 71).

❖ **Výchova osamělým otcem**

Osamělých otců v pravém slova smyslu příliš není. V současné době je trendem, že děti jsou při rozvodu spíše svěřovány do péče matek. Rovněž je dle statistik větší počet vdov s dětmi než vdovců a je nutné vzít i v úvahu častější odloučení otců od rodiny z důvodu pracovních příležitostí. V případech, že přeci jen zůstanou děti v péči otce, je zde značná podpora žen ze strany rodiny a blízkých přátel, které s péčí o děti velmi rády pomohou. Z kulturního hlediska se jedná o přirozený jev, kdy je péče osamělého otce společensky nepřípustná a snáz se tak naleznou ženy, které mu s péčí o děti pomohou (Matějček, 2012).

Do jisté míry zde hraje roli opět stereotyp mužské a ženské role. Péče o děti je nazírána jako vlastní ženské roli a samy ženy o ni také více projevují zájem než muži (Janošová, 2008, s. 188).

Muži mají obdobné dispozice k mateřskému chování jako ženy, ne všichni je však využijí pro utvoření blízkého otcovství vůči svým dětem. Pokud jsou k tomu dostatečně stimulováni a motivováni, či dokonce okolnostmi donuceni, většinou takovou výzvu zvládnou stejně dobře jako ženy (Janošová, 2008, s. 27).

Výzkumy ukázaly, že muži reagují na úsměvy dítěte stejně jako ženy. Stejně reagují i na dětský pláč. Hovoří na dítě vyšším hlasem, stavějí se stejně do nevhodnějších vzdáleností, aby je dítě mohlo vnímat, lezou s dětmi po podlaze, dělají po něm grimasy a nastavují mu tzv. biologické zrcadlo. Základní repertoár uklidňovacích a zabalovacích postojů vůči dítěti je v podstatě stejný u žen a mužů. Navíc psychologické výzkumy potvrdily, že se takové chování objevuje sice o něco dříve u děvčat (kolem osmi let), ale že chlapci k němu dospívají stejně tak přibližně o rok později (Matějček, 2012, s. 72).

Z hlediska biologického mají muži oproti ženám značnou nevýhodu. V ženském těle je v souvislosti s péčí o dítě propojena fyzická stránka s duševní tak, že samotné těhotenství, porod, kojení a další intimní sblížení matky a dítěte, vyvolává u matky přirozené psychické odezvy. Otec se tak tomuto přirozenému chování k dítěti musí naučit a tudíž je jeho cesta k navázání vztahu s dítětem složitější (Matějček, 2012).

V případech, kdy pečuje otec o syna sám, nejsou zaznamenány žádné výraznější odlišnosti pohlavní identity a role v měřítku s jeho vrstevníky. Synové osamělých otců mívají méně výchovných problémů než synové osamělých matek (Janošová, 2008).

Dívky, které jsou vychovávány pouze otcem, mohou trpět tzv. negativním mateřským komplexem vyznačujícím se absencí sounáležitosti mezi matkou a dcerou. To může vést k pocitům opuštěnosti, z viny vlastní existence i obav ze života a chladného světa. Pokud má otec k dceři bližší vztah v důsledku absence matky, může se otec pro dceru stát vzorem určitých norem chování a přivlastňování si jejich cílů. Muži se jim mohou zdát zajímavější, příjemnější i méně konfliktní. Tato situace může vést k tomu, že žena potlačí svou ženskost a převezmou mužskou roli. Nejvíce je to patrné, pokud je žena součástí mužského kolektivu (Poněšický, 2012).

3 Partnerský život jedince z neúplné rodiny

Partnerský život jedince z neúplné rodiny je ztížený především tím, že má pokřivené či mu dokonce chybí vzorce partnerského soužití. Odráží se to nejen ve výběru partnera, ale také v samotném postoji vůči němu, vedení domácnosti, finančním hospodaření i ve stylu chování a s tím spojenému přístupu k řešení krizí.

3.1 Partnerství bez rodičovského vzoru

Jak uvádí J. Willy i racionálně uvažující lidé jsou ovlivněni představou nekonečné lásky, která se pro ně stává nejvyšším štěstím a životním cílem, přestože v okolí jsou převážně opačné vzorce. Odmítají o milostném vztahu více přemýšlet a hovořit a to především proto, že se toto téma zdá být zpočátku nevhodné a povrchní. Možná je důvodem představa o dokonalém a bezkonfliktním spojení ženského a mužského

prvku. Dlouhodobé vztahy, především v době založení rodiny, se stávají zkouškou kvalit osobností obou partnerů v oblasti rovnoprávnosti, spravedlnosti, schopnosti řešit vztahové krize, ale i odpovědnosti, morálky, věrnosti, pevné vůle, racionality i svědomitosti a spravedlnosti (Poněšický, 2012).

Kvalitní partnerský vztah je známkou intimity, která směřuje k rozvoji jak páru, tak jedince. Jde především o životní zkušenosti, negativní i pozitivní osobní vztahy a vytváření nových vztahů, které je osobnostně rozvíjí. Snaha o vytvoření emočně stabilního partnerského vztahu je v současné době obecným standardem. Prioritou je ochrana jedince před samotou, kdy v důsledku vývoje životních drah vrstevníci zakládají partnerství a rodiny. Pokud sám toho není schopen, může upadnout do izolace a potencionálního osamění. Ochranou před sociálním osaměním může být i udržování nefunkčního vztahu za cenu vlastní nespokojenosti, které jsou podpořeny strachem ze samoty, problémy při hledání nového partnera, nízká sebedůvěra či sebepojetí (Vágnerová, 2000).

Představy o partnerském vztahu vycházejí ze vztahu rodičů. Jedná se o první vztah mezi mužem a ženou, který má dítě možnost pozorovat a snaží se je napodobit. Dítě si tak osvojuje jak pozitivní, tak negativní vzorce chování. Postoje, které jedinec sám odsuzuje, mohou ve vypjatých situacích nevědomě vyplynout na povrch. Nejen vzorce převzaté od rodičů, ale také vzorce plynoucí ze sourozeneckého vztahu, nevědomě ovlivňují jedince v partnerském soužití. Díky tomu vstupuje do partnerského vztahu s představou toho, co by měl jeho protějšek splňovat, ale neuvažuje nad tím, co mu má sám dát. Řada představ o spokojeném soužití může být reálných a naplněných (počáteční zamilovanost, společné hospodaření, potomci apod.), ale řada jich je nereálných (idylický vztah bez hádek a sporů, věčná láska, společné rozhodování atd.), často se jedná o představy, které vycházejí z původní rodiny, kde vztahy rodičů nebyly idylické, ač po tom toužili. Rodiny si vytváří obraz ideálního partnerství a přetváří je v jakési mýty (dělbba mužské a ženské práce, mýtus o věčné lásce atd.), které následně přebírají potomci a pokládají je za samozřejmé. V případě, že partneři sdílejí stejné představy o partnerství, je vysoký předpoklad toho, že jejich partnerství vydrží. Pokud jsou však z odlišných rodin a mají jiné představy o fungování ve vztahu, může docházet k častým konfliktům (Praško, 2005).

Vyrovnaný partnerský vztah je většinou patrný u dospělých jedinců, kteří sami vyrůstali v harmonické rodině. Stabilní se pak stávají partnerské vztahy, kde jsou oba partneři zralí, osobnostně vyrovnaní a fyzicky i psychicky zdraví. To je patrné především u jedinců, kteří ve vývoji dosáhli střední dospělosti, kdy jsou emočně vyzrálejší, získali řadu zkušeností v oblasti navazování stabilních přátelských vztahů a uvažují více pragmaticky se střízlivým pohledem na svět. I nadále jsou vystaveni novým zkouškám, získávají další zkušenosti, učí se a osobnostně zrají. Mladí lidé, kteří do vztahu vstupují příliš brzy, nejsou dostatečně emočně vyzralí a jejich vztahy často končí rozpadem. Ukazatelem osobní zralosti nemusí být pouze věk, protože i řada starších jedinců není připravena na vytvoření stabilního partnerského vztahu a přijetí odpovědnosti za život svůj, svého partnera, případně dětí. Toto je patrné především u dospělých jedinců, kteří jsou nezdravě závislí na svých rodičích, jenž jim brání v rozvoji jejich autonomie (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Dle Natálie Angierové se přání a potřeby mužů a žen v oblasti partnerství příliš neliší. Pro obě pohlaví je stěžejní láska, spolehlivost, citová stabilita a přívětivý partner, avšak lze toto pojetí chápat i odlišně. Muži v něm vidí oddanou a poslušnou ženu tolerující jejich svobodu a neohrožující jejich mužnost. Ženy touží po láskyplném rodinně založeném partnerovi bez větších tendencí prosazovat vůdcovské sklony (Poněšický, 2012).

Partnerský vztah ovlivňuje naše postoje jak k sobě, tak k druhým. Jedinci, kteří vyrůstali bez jednoho z rodičů, neprožívali jeho lásku a jsou jím odmítáni, mohou snadno získat představu, že jsou pro druhé nepřijatelní a tudíž nemohou být milováni. Jinými slovy je díky tomu narušeno jejich sebevědomí a sebehodnocení. Snaží se před partnerem vnímání sebe sama skrýt a touží po ocenění, kterého se snaží dosáhnout např. nadměrnou pracovitostí, obětavostí či vytyčením svých předností. V případě, že se jim ocenění nedostává, špatně snášejí kritiku a mohou upadnout do depresí, omezit komunikaci, či si zájem u partnera vynucovat výčitkami a vztekem. Také může k druhým zaujmout postoj obav ze selhání a snažit se v jejich očích ukázat v co nejlepším světle. Nabývá dojmu, že proto, aby jej druzí měli rádi, musí se chovat vstřícně, kontrolovat své chování, být zábavný, bezkonfliktní a být vždy perfektní (Praško, 2005).

Pokud jedinec vyrůstá v neúplné rodině pouze s otcem, znamená to pro něj, že je vychováván spíše prakticky bez větších projevů citů, které do rodiny vnáší právě ženský prvek. Pro muže je pak problém v partnerském soužití vyjadřovat emoce vůči své partnerce a rovněž neví, jak se vůči ní chovat, protože to ve své původní rodině nezažil. Pro ženu je absence matky stěžejní především v obtížnosti osvojit si ženské role v domácnosti a v rodičovství. Pokud jsou muži vychováváni pouze matkami, mohou být v důsledku přemíry úzkosti ze strany matky více citliví až přecitlivělí. Chybí jim důslednost a průbojnost, což se odráží v jejich partnerském životě tak, že očekávají od svých partnerek stejnou péči, jakou dostávali od svých matek a ty jsou odkázány k řešení veškerých záležitostí kolem rodiny i domácnosti. Také je absence otce v původní rodině zdrojem neschopnosti čelit problémům, snažit se je zdárně řešit a dochází k tomu, že muži před problémy utíkají (Výchova dětí v úplných a neúplných rodinách: Proč děti potřebují rodičovské vzory?, 2015).

Z výzkumů E. Mavis Hetheringtonové vyplývá, že dívky vyrůstající v rodině bez otce, mají s muži zpravidla větší problémy, než dívky z rodin úplných. Mají potřebu dříve navazovat vztahy s chlapci a začínat se sexuálním životem. Jsou nervóznější, a ač chlapcům více dovolí, jsou méně populární než dívky z úplných rodin. V dospělosti pak uzavírají příliš brzy neuvážená manželství, mají dřív děti a v partnerském vztahu jsou více nespokojené (Novák, 2013).

Dle Matějčka (2012, s. 69) chlapcům i děvčatům vyrůstajícím jen s matkami hrozí určité nebezpečí, že by mohli zůstat příliš dlouho citově nezralými. Znamená to, že ve vztazích k druhému pohlaví pak snáze mohou upadnout do některé z krajností, jakou je např. navázání vztahů bez rozmyslu a bez zábran, anebo naopak postoj rozhodného odmítání jakýchkoliv kontaktů.

3.2 Výběr partnera

Z evolučního hlediska je hlavním cílem při výběru partnera především nalezení vhodného protějšku pro reprodukci. Z pohledu žen jde o nalezení vhodného partnera pro zplození a výchovu potomků, který bude s péčí o ně pomáhat, je schopen je dostatečně finančně zabezpečit nebo má vhodnou genetickou výbavu, která potomkům zaručí fyzickou zdatnost. Muži hledají partnerky, které jsou plodné a tím pádem jsou schopné porodit více dětí a nebo se snaží o rozmnožení s více ženami

(Barret, Dunbar, Lycett, 2007). Výběr partnera je tedy z tohoto pohledu pudovou záležitostí směřující k přenesení genetické informace, avšak pro výběr partnera za účelem vztahu a následného rodičovství, hrají roli i další faktory.

Je závislí nejen na vývojovém zrání, ale i na vzájemné shodě a principu doplnění. Princip volby dle podobnosti („assortative matching“) vychází z toho, že partneři mají stejné či podobné životní hodnoty, zkušenosti i stupeň zralosti. Princip doplňující volby (komplementární výběr) je založen na doplnění osobnostních rysů druhým z partnerů např. pasivního jedince imponuje aktivnější jedinec, který doplňuje jeho nedostatky. Ovšem jedná se pouze o povrchní osobnostní rysy, životní cíle a hodnoty musí být shodné či podobné, aby se vztah stal stabilním a partneři v sobě našli vzájemnou podporu. Jednodušší je to pro partnery, kteří mají podobnou rodinnou historii. Jejich hodnoty a životní cíle budou víc shodné, pokud jsou jejich vědomosti a věk na podobné úrovni. Faktorem však zůstává, že kladná osobní a rodinná anamnéza není zárukou stabilního a spokojeného partnerství a naopak negativní rodinná a osobnostní historie disharmonií a nestabilitou v partnerském svazku (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Jak uvádí Novák (2013) dle E. Bakaláře mají děti žijících bez otce problém navázat kvalitní a stabilní partnerský vztah a vyhledávají spíše náhodné známosti. Ženy vychovávané pouze matkou mohou mít tendence vybírat si výrazně starší partnery. Toto se dá označit jako „komplex nedostatku otcovství“, kdy jí starší partner imponuje, je vůči ní vnímavější a zároveň jí vynahrazuje otce (Novák, 2013).

3.3 Fáze partnerského vztahu

Dle Vágnerové (2000) prochází partnerský vztah obvykle základními fázemi, při jejichž překonání se stává realistickým a stabilním. **První fází představuje období romantické zamilovanosti**, kdy se muž i žena stylizují do pozice partnerů, vztah si idealizují a očekávají jeho další rozvoj. I přesto se často liší jejich potřeby a představy, které vedou ke zklamání a k hledání jeho důvodů, které jsou často připisovány druhému z partnerů. V této fázi se vzájemně příliš neznají, nemají společné zážitky ani zkušenosti, avšak idealizací vztahu jsou schopni tento nesoulad vyrovnat. **Další fází představuje období deziluze a napětí**, kdy se snižuje pocit zamilovanosti a euforie a rozvíjí se vztahová intimita. Dochází k vystřízlivění a na

scénu nastupují různá drobná nedorozumění, pocity nepohody, zklamání či vztahové přesycení. Vztah tak prochází zkouškou, kterou nemusí ustát a může dojít k jeho rozpadu. V případě, že je jedinec ovlivněn mýtem o idealizované romantické lásce viz Syndrom Romea a Julie, má snahu hledat nové, idealizované vztahy a není schopen připustit vztahový vývoj. Pokud vztah překoná fázi deziluze a napětí, stává se realistickým, partneři jsou schopni přijmout odlišnosti toho druhého a respektuje jeho osobní teritorium. Vzájemně si připouští osobní práva a oboustranné povinnosti. V této fázi již vzniká základ pro manželství. Typickými ukazateli takového vztahu je:

- realistické hodnocení partnera (racionální hodnocení a přijetí partnera i s jeho nedostatky),
- realistické hodnocení vztahu a vlastní pozice v něm (důvěra, otevřenost a dobrá komunikace),
- prohloubení intimity (zachování výlučnosti vztahu),
- realistické hodnocení možností vztahu (sdílení vztahu, solidarita a respekt).

Manželství skýtá možnost vzájemné podpory, vytváření společného vnitřního světa, identity, cílů, budování domova. Stejně jako v případě braní a dávání jde v manželství vždy též o moc, to znamená, že se některý z partnerů cítí příležitostně využíván či utlačován druhým. Přitom není často kritizovaný egoismus a altruismus v rozporu, vždyť se mohou oba partneři vzájemně podporovat a těšit se vzájemného růstu, vzájemně se obdivovat, čímž se jejich láska spíše utužuje (Poněšický, 2012, s. 107).

3.4 Partnerské krize

Krize v partnerství jsou nejčastějšími a nejintenzivnějšími krizovými situacemi, které jedinec zažívá. Často se objevují z nenadání, kdy na ně není připraven, a mohou mít neblahý vliv na určitou míru životní jistoty, společenské postavení i vnímání sama sebe. Může se jednat o krize spojené s rozvratem partnerství či manželství, úmrtí, vážné onemocnění, odluka, nevěra, násilí, sexuální selhání, existenční potíže, problematické vztahy v širší rodině, syndrom opuštěného hnízda apod. (Vodáčková, 2002).

Partnerské problémy mohou být způsobeny jak problematickými způsoby chování jednoho nebo obou partnerů, tak nesouladem v předpokladech toho, jak má

manželský vztah „správně“ fungovat, a zkrácenou interpretací partnerova chování. Každý z partnerů si přináší do manželství určité předpoklady a určité normy toho, jak by vztah a chování partnera měly vypadat. Předpoklady se týkají toho, co můžeme od partnera či partnerky reálně očekávat, normy určující, jaké vlastnosti a chování by měl pro nás mít ideální partner či partnerka. Tato očekávání a normy si každý z manželů vytváří ve své původní rodině a často je považuje za jediné možné a správné. Určité způsoby jednání a uvažování mohou negativně ovlivňovat partnerský vztah. Vzájemná spokojenost mezi manžely závisí nejen na tom, jak se každý z partnerů chová, ale spíše na tom, jak druhý partner toto chování hodnotí a jakým způsobem partneri své potřeby sdílejí. Porozumění tomu, co se s člověkem během partnerských problémů děje, je pak důležitým předpokladem pro změnu stavu (Praško, 2005, s. 27).

Mladé páry si v převážné většině nepřipouští, že se v jejich vztahu krize budou objevovat, i když by se dalo říci, že jsou takřka nevyhnutelné. Mezi partnery, potažmo i celou rodinou, se vyskytuje určitá tenze a konflikty, které se stávají součástí jejich soužití. Jednotlivé páry se však liší tím, jak k těmto problémům přistupují. Vyskytují se páry, které si problém zcela odmítají připustit. Ty jsou specifické svou uzavřeností a neochotou spolupracovat a právě takové páry většinou pomoc potřebují (Špatenková, 2002).

Dle Poněšického (2012) existují 4 typy vztahů, které přinášejí partnerům vztahovou stagnaci či frustraci. V první řadě se jedná o vztahy, ve kterých dochází ke střetu mezi představou a realitou partnerského soužití. V druhém případě se jedná o vztah, kde mají partneri stejnou potřebu např. po lásce a ochraně, ale každý k tomu přistupuje jinak. Z počátku se tak vztah jeví jako bezproblémový, avšak nevede k jeho rozvoji. Ženy jsou v takovém případě často v pozici, kdy vyžadují téměř až dětinskou ochranu a podporu od muže, čímž se mohou na nich stát závislými. Pro muže může být pozice ochránce zatěžující a frustrující, protože je na něj kladena příliš velká zodpovědnost a dokonce mohou přijít obavy ze selhání. Třetí typ vztahů představuje autoritářské či agresivní chování jednoho partnera vůči druhému. Poslední typ vztahů představuje partnerství, ve kterém se oba dohodnou jisté hranice, které je negativně ovlivňují a mohou tak nevědomě ovlivnit i vývoj dětí (např. nevyznávání lásky,

neobjímání se před dětmi apod.). Děti tak ztrácejí možnost vidět vzor láskyplného chování mezi mužem a ženou.

❖ Chování a komunikace mezi partnery

Partnerské krize umožňují partnerům vnímat svůj vztah více reálně. Nakolik je partnerský vztah kvalitní ovlivňuje především rozsahem pozitivního a negativního chování, ale i míra vzájemné komunikace a schopnost konstruktivního řešení konfliktů. Problémové vztahy jsou daleko více protkány negativním chováním plným výčitek, nezájmu, manipulace, ignorace apod., které je často způsobeno nedostatečným sdělováním svých potřeb. Partnerský vztah je zkouškou toho, nakolik je jedinec ochoten ustoupit ze svých nároků, přistoupit na kompromisy, všimnout si potřeb svých, ale i partnerových a za vztah bojovat (Praško, 2005).

Dle Praška (2005) v partnerství každý využívá různé styly komunikace ke sdělování svých potřeb, emocí, posílení vztahu i vymezení hranic. I toto, jako mnohé jiné, jedinec částečně přejímá od svých rodičovských vzorů. Některé způsoby jednání a uvažování mohou v partnerském vztahu způsobovat negativní napětí. Nejde ani tak o chování partnera, ale o to, jak je hodnoceno jeho protějškem a jak vzájemně sdílí své potřeby. Vzájemné pochopení partnerova chování je při řešení problému stěžejní. Pro předcházení krizí, je důležité, aby spolu partneři vzájemně mluvili a snažili se problémy a konflikty konstruktivně řešit. Správná forma komunikace je tak prostředníkem mezi osobní svobodou, vzájemnou spoluprací a láskou partnerů. Můžeme rozlišit 4 základní typy chování, které se v partnerské komunikaci vyskytují:

- **Pasivní chování** je typické submisivním přístupem partnera. Postrádá sebejistotu, není schopen se prosadit, neustále má nutkání se omlouvat, vysvětlovat a emocionálně se obětovat. Zaujímá pozici chudáka nebo obětavce. V partnerství se vyznačuje nerozhodností, přenášením odpovědnosti na druhé, podřizováním ale i výčitkami, a to především v situacích, kdy má pocit zanedbanosti. Má představu, že jej partner bude neustále chválit a posilovat, ale sám toho nebývá schopen. Pasivní chování většinou pramení ze zklamání ve vztahu k blízké a důležité osobě, kterou bývá rodič či dokonce rodiče.

- **Agresivní chování** se vyznačuje dominancí, prosazováním sama sebe, ponižováním a obviňováním partnera. Není schopen si přiznat chyby, moralizuje, vyčítá a kárá. Za vysokým sebevědomím se většinou skrývají komplexy, které se snaží vykompenzovat agresivitou. Trpí představou, že jej partner i další lidé nemají rádi. Má potřebu partnera kontrolovat a vyzdvihovat jeho chyby. Velmi dobře si je pamatuje a při každé možné příležitosti je partnerovi připomene. Není schopen empatie a naslouchat partnerovým potřebám, a nezáměrně o jeho emoce mu dává najevo. I bez důvodů je podezřívavý v oblasti manipulace, čestnosti i nevěry. Agresivní chování je kromě typických agresorů známé téměř všem. Každý člověk má někdy sklony chovat se agresivně zvláště, když má pocit, že na to má právo.
- **Manipulativní chování** je projevem skrytě egoistické snahy dosáhnout svých cílů latentní agresivitou. Na partnera působí tak, aby jeho nátlaku podlehl. Lichotí, obviňuje, moralizuje, pláče i hraje bezmoc za účelem dosažení svého. Používá i emočně podbarvené argumenty s odkazem na morální hodnoty. Manipulativní styl souvisí i osobností jedince, kdy buď předstírá bezmoc, zavražďuje, vyčítá či lichotí. V partnerství je skrytě nekompromisní a dělá vše pro to, aby dosáhl svého. Typickým až patologickým manipulativním stylem využívají hysterické osobnosti. Pasivní a manipulativní chování je pro řadu lidí chování, které střídají dle toho, s kým právě jednají. Pokud jednají s člověkem silným a dominantním, chovají se spíše pasivně, pokud s člověkem submisivním, mají tendenci k agresivnímu a manipulují.
- **Asertivní chování** je „zdravé“ prosazení svého. Takový jedinec nepoužívá manipulaci, ukřivdění, pasivitu ani agresivitu. Nemá potřebu sebe ani partnera ponižovat a jeho sebevědomí je přiměřené. Partnerovi naslouchá, respektuje ho, umí přiznat chybu a nebrání se kompromisům. Je vyrovnaný, uvolněný a klidný. Má pozitivní náhled na svět a při kritice je konstruktivní a věcný. Nemá potřebu druhé ponižovat.

❖ Řešení partnerských krizí

Jak uvádí Špatenková (2002, s. 74) manželské, partnerské či párové krize se týkají jednoho subsystému rodiny, tedy páru dospělých. Vzhledem k tomu, že většina párů

směřuje k založení rodiny, lze posuzovat schopnost řešit partnerské krize obdobně jako rodinné. Řešení krize je adaptace páru či rodiny, tedy schopnost překonat krizi prostřednictvím nových vzorců fungování. Ty se dají členit do pěti oblastí:

- nastavení nových pravidel a hranic,
- změny ve zvycích, vztazích a rolích,
- úprava rodinné struktury,
- změna stylu komunikace,
- změny interakce se sociálním okolím.

Tyto změny pramení v hodnocení krizové situace samotným párem případně rodinou. Mohou se lišit od potřeb samotného páru či rodiny a očekávání okolí (Špatenková, 2002).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodologie výzkumného šetření

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaký vliv má absence jednoho z rodičů na partnerský život účastníků v období zralé dospělosti. Zajímá mě především pohled účastníků a vliv neúplnosti orientační rodiny, tedy rodiny, ve které vyrůstali, na jejich vlastní partnerský život. Nakolik ovlivňuje jejich postoje k partnerským krizím a názory na partnerské soužití to, zda vyrůstali pouze s jedním z rodičů.

4.2 Výzkumný problém

Výzkumným problémem, který se odvíjí od stanového cíle výzkumu, je vnímání vlastního partnerského života očima účastníků v období zralé dospělosti, a to v kontextu toho, že pochází z neúplné rodiny, v níž žili pouze s jedním z rodičů. Ve výzkumu mi jde o sledování toho, jak účastníci vnímají svůj vlastní partnerský život, jak rodinné vzorce vstupují do jejich vlastního partnerského života a nakolik ovlivňují jejich přístup k řešení partnerských krizí.

4.3 Výzkumné otázky

Pro to, aby byl naplněn výzkumný cíl, jsem si položila základní výzkumnou otázku (ZVO):

ZVO: Vnímají účastníci v období zralé dospělosti vliv absence rodičovského vzoru v orientační rodině na svůj partnerský život?

Ze základní výzkumné otázky jsem následně vyčlenila specifické výzkumné otázky (SVO), které mají rozkrýt vnímání účastníků vlastního partnerského vztahu v období zralé dospělosti v kontextu absence rodičovského vzoru v jejich orientační rodině:

- SVO: 1) Naplňuje účastníkův partnerský život představu o ideálním partnerství?
2) V čem spatřují účastníci vliv orientační rodiny na jejich současné vnímání partnerského života?

- 3) Jaký vzorec k řešení krizí si účastníci ze své orientační rodiny přináší do partnerského života?

4.4 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je nenumerné šetření a interpretace sociální reality. Cílem tu je odhalit význam podkládaný sdělovaným informacím (Disman, 2007, s. 285). Kvalitativní výzkum interpretuje výsledky šetření ve slovní podobě. Oproti kvantitativnímu výzkumu se zaměřuje spíše na člověka a jeho styl verbální a neverbální komunikace, z kterého lze vyčíst i nevyřčené. Výzkumníkovou snahou je co největší sblížení se zkoumanou osobou a porozumění situace, ve které se nachází. Zásadou kvalitativního výzkumu je určitá jedinečnost člověka či skupiny lidí, jejichž vlastnosti se liší od jiných lidí či skupin (Gavora, 2010).

V kvalitativním výzkumu jde o sběr co nejvíce dat, ve kterých se hledají struktury a pravidelnosti děje, a následně formulují předběžné závěry. Jedná se o tzv. induktivní postup, který v závěru výzkumu umožní formulaci hypotéz či nové teorie (Disman, 2007).

Kvalitativní výzkum je často intenzivní nebo dlouhodobý a výzkumník z něj zhotovuje podrobný zápis. Zaznamenává skoro všechno, co se v daném prostředí odehraje. Může přitom zhotovovat i audiofonní nebo obrazové záznamy, které potom analyzuje. Během pozorování nebo hned po něm dělá krátké zápisy, píše si poznámky, ze kterých potom skládá celkový obraz o zkoumaném prostředí. Přitom se snaží vysvětlovat jevy očima zkoumaných osob, a ne na základě svých vlastních názorů, očekávání, tradic apod. Všimá si rozdílů mezi zkoumanými osobami a zjišťuje, zda existují rozdíly v tom, jak se ony dívají na danou věc (Gavora, 2010, s. 181).

Kvalitativní výzkum může postupem času téma zpřesňovat, může nabídnout nový směr, nový pohled, nový cíl výzkumu, v podstatě záleží na řadě faktorů, přičemž je významné pracovat v tématu co nejpochtivěji a to se týká zejména sběru dat (Gulová, Šíp, 2013, s. 47).

Ve výzkumu mi jde o sledování toho, jak účastníci v období zralé dospělosti vnímají svůj vlastní partnerský život, jak rodinné vzorce vstupují do jejich vlastního

partnerského života a nakolik ovlivňují jejich přístup k řešení partnerských krizí, přičemž kvalitativní výzkum se pro zjištění potřebných dat jeví jako nejvhodnější.

4.5 Technika sběru dat

Nejvhodnější technikou sběru dat se pro tento výzkum jevil polostrukturovaný rozhovor. Rozhovor má za cíl zjistit stanoviska účastníků na dění kolem něj a významy nejdůležitějších událostí pro jeho život. V této technice je kladen důraz na to, aby co nejvíce hovořil účastník, výzkumník všechny poznatky poctivě zaznamenává a aktivně projevuje zájem o osobu účastníka. Polostrukturovaný rozhovor je z části připravený. Výzkumník má předem připraveny rámcové otázky, jejichž pořadí přizpůsobuje vývoji rozhovoru. Během rozhovoru mohou vznikat další podotázky a vynořovat se další poznatky, které na počátku nebyly patrné (Gavora, 2010).

Pro potřeby výzkumu touto technikou jsem vytvořila základní výzkumnou otázku, kterou jsem dále doplnila otázkami specifickými, na jejichž základě mohou vzniknout další otázky doplňujícího charakteru.

Rozhovor jsem začínala neformálně, aby došlo k uvolnění atmosféry a navázání důvěrného vztahu. Postupně jsem přešla na otázky zkoumající samotnou problematiku výzkumu. Pokud byla pro účastníky některá z otázek příliš citlivá, byl rozhovor korigován doplňujícími otázkami. Celý rozhovor byl pro autenticitu následného přepisu zaznamenán na diktafon, o čemž byli účastníci informováni předem a všichni souhlas s nahráváním vyjádřili.

4.6 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvoří muži a ženy v období zralé dospělosti, kteří vyrůstali v neúplných rodinách, přičemž část vyrůstala s otcem a část vyrůstala s matkou.

Pro výzkum byli vybráni účastníci vyrůstající v neúplných rodinách, kdy za neúplnou rodinu je považována rodina, kde chybí jeden z rodičů (více viz kapitola 2). V mém výzkumu jde u části účastníků o nepřítomnost matky a u části o nepřítomnost otce. Příčinou nepřítomnosti jednoho z rodičů může být rozvod, úmrtí či se může jednat o svobodného rodiče (viz kapitola 2.1). Stěžejní pro můj výzkum je absence

jednoho z rodičů, v jejímž důsledku chyběl účastníkům vzor partnerského chování mezi rodiči.

Dalším kritériem je věk účastníků v období zralé dospělosti, tj. od 30 do 45 let. Toto období se vyznačuje určitou sociální stabilitou, kdy se středem zájmu stává rodina a zaměstnání. Jedná se o období zrání, vytváření vlastních názorů a získávání životních zkušeností (Vágnerová, 2007). Pro hodnocení vlivu orientační rodiny na partnerský život respondentů se toto období jeví jako nejvhodnější.

Celkem jsem oslovila 10 účastníků, kteří splňovali výše uvedená kritéria, ale čtyři oslovení se mnou odmítli rozhovor udělat z důvodu citlivosti tématu a obav z nedodržení anonymity. Uskutečnila jsem celkem 6 rozhovorů, kterých se zúčastnili 3 muži a 3 ženy. Dva muži vyrůstali pouze s matkou a jeden s otcem, a taktéž dvě ženy vyrůstaly s matkou a jedna s otcem. Absence rodiče byla u většiny v důsledku rozvodu rodičů a u jedné ženy a jednoho muže v důsledku úmrtí otce. Všichni účastníci již měli vlastní děti.

c) Charakteristika účastníků

Jan

Janovi je 36 let. Vyrůstal pouze s otcem. Rodiče se rozvedli v jeho 4 letech a on i jeho o 3 roky starší sestra zůstali v péči otce. Do Janových 8 let o ně částečně pečovala i otcovská babička, která měla k dětem velice chladný a odměřený vztah. Nejstarší bratr vyrůstal u mateřských prarodičů. Otec měl příležitostné známosti, ale ve společné domácnosti s nimi žádná žena nežila. Jan se s matkou nevídal. V současné době má již 7 let vztah a s partnerkou vychovává dvě děti. Partnerka pochází z neúplné rodiny.

Jana osobně znám již několik let. Rozhovor byl veden v mé domácnosti bez účasti dalších osob, ve velice uvolněné atmosféře a trval 35 minut. Jan během hovoru často bral do ruky mobilní telefon, měl potřebu zaměstnávat ruce. Pokud hovořil o nějaké nepříjemné zkušenosti, uhýbal pohledem směrem dolů.

Tomáš

Tomášovi je 32 let. Od 8 let vyrůstal pouze s matkou a dvěma mladšími bratry. Jeho matka navázala dlouhodobý partnerský vztah s mužem až v dospělosti Tomáše. K němu ale blízký vztah neměl a neměl ho rád. Partner matky s nimi ve společné domácnosti nežil. Otec se o něj i o bratry přestal zajímat hned po rozvodu. Tomáš je otcem 5leté dcery, kterou má s bývalou partnerkou. S dcerou se vídá téměř každý víkend. V současné době žádnou přítelkyni nemá. Matka jeho dcery pochází z úplné rodiny.

S Tomášem byl uskutečněn rozhovor v jeho domácnosti bez přítomnosti dalších osob. Byl veden velice neformálně. S Tomášem jsem navázala kontakt prostřednictvím společné známé. Celková délka interview činila 65 minut. Tomáš působil během hovoru velice uvolněně. Pokud nemohl během vyprávění najít vhodnou volbu slov, doprovázela jeho projev lehká gestikulace rukou.

Matěj

Matěj je 30letý muž, který vyrůstal se svou matkou od 7 let sám. Otec zemřel při autonehodě. Matka se se smrtí manžela nikdy nesmířila a veškerou pozornost upnula na syna. Dle Matějova vyprávění skončily všechny jeho vztahy díky matce, která žádnou z jeho partnerek neschvalovala, a partnerky na oplátku nebyly schopné přijmout závislost Matěje na své matce. Vztah ukončily vždy ony. Z posledního vztahu má ročního syna, s kterým se vídá dle časových možností. V současné době nemá žádný partnerský vztah a žije se svou matkou. Matka jeho syna pochází z úplné rodiny.

Matěj byl další účastník, ke kterému jsem se dostala přes známé. Rozhovor byl uskutečněn na neutrální půdě kavárny, v její klidnější části, kde nebyl patrný přílišný ruch z ulice, a nebyly přítomny další osoby, které by hovor narušovaly. Celková délka činila 45 minut. Matěj působí úzkostným dojmem. Z jeho projevu byla patrná určitá míra napětí. Neustále svíral sklenici s vodou a při hovoru neudržel oční kontakt.

Klára

Kláře je 34 let. Od 8 let vyrůstala s matkou a o dva roky mladší sestrou. Otec o dcery žádný zájem neprojevoval, matku fyzicky i psychicky týral a následně rodinu opustil kvůli jiné partnerce. Matka si našla partnera až v dospělosti dcer. V současné době má Klára již 6 let vztah s partnerem, s kterým má syna a čekají druhého potomka. Partner Kláry pochází také z neúplné rodiny.

Kláru jsem oslovila jako dlouholetou známou a požádala jí o rozhovor. To bylo vedeno v domácnosti její matky, kde bylo zajištěno potřebné soukromí. Interview trvalo 83 minut. Klára byla během hovoru poměrně uvolněná. O své rodině hovořila velice otevřeně. Když hovořila o otci, uhýbala pohledem a hrála si s vlasy.

Tereza

Tereze je 35 let. Od 5 let vyrůstala pouze s matkou a o dva roky starším bratrem. Otec zemřel na akutní leukémii. Matka si partnera našla až v dospělosti děti a o děti pečovala za občasné výpomoci svých rodičů. Tereza v současné době žije se svým manželem, se kterým je 7 let, a z toho 5 let jsou manželé. Vychovávají společně 2 děti. Její manžel pochází z úplné rodiny.

S Terezou se známe již několik let. Rozhovor s ní byl uskutečněn v její domácnosti bez přítomnosti dalších osob. Celková délka činila 67 minut. Tereza má velice klidné a vyrovnané vystupování bez výraznější gestikulace. Při vzpomínkách na své dětství působila až zasněným dojmem.

Sylva

Sylva je 38letá. Od 5 let vrůstala s otcem a o rok mladším bratrem. Rodiče se rozvedli a kontakt s matkou probíhal výjimečně. Matka je emočně labilní, má problémy projevat a chápat city druhých, a to i svých dětí. Otec žil sám, stabilní partnerku si našel až v dospělosti děti. Sylva i její bratr vyrůstali v emočně plochem prostředí. Sylva má syna s partnerem z předchozího vztahu. S ním žila ve společné domácnosti 9 let a v současné době mají syna již 3 roky ve střídavé péči. Otec jejího syna pochází z úplné rodiny.

Se Sylvou jsem navázala kontakt prostřednictvím jednoho z účastníků. Rozhovor s ní proběhl v neutrálním prostředí kavárny, kde byla absence jakéhokoliv hluku

a rušivých elementů a trvalo 115 minut. Sylva je velice hovorná a své vyprávění doprovázela silnými gesty rukou.

Tabulka č. 1 Přehled účastníků výzkumu

Účastník	Věk	Pohlaví	Partnerský stav	Počet dětí	Pečující rodič
Jan	36	muž	<i>v partnerství</i>	2	<i>otec</i>
Tomáš	32	muž	<i>bez partnerství</i>	1	<i>matka</i>
Matěj	30	muž	<i>bez partnerství</i>	1	<i>matka</i>
Klára	34	žena	<i>v partnerství</i>	1	<i>matka</i>
Tereza	35	žena	<i>v manželství</i>	2	<i>matka</i>
Sylva	38	žena	<i>bez partnerství</i>	1	<i>otec</i>

4.7 Vstup do terénu

Při vyhledávání účastníků jsem použila záměrný výběr osob, které odpovídají výzkumnému vzorku. Dle Gavory (2010, s. 183) je záměrný výběr potřebný proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat o něm informačně bohatý a pravdivý obraz.

První kontakt jsem navázala u svých známých, kteří mi následně zprostředkovali kontakt na další osoby, jež vyhovují potřebnému vzorku účastníků. Jedná se o tzv. kumulativní výběr, kdy je výzkum započat s jedním účastníkem a postupně se okruh účastníků rozšiřuje. Tento postup se také nazývá „*snowball sampling*“ neboli sněhová koule (Gavora, 2010).

Rozhovory byly uskutečněny během června 2019. Při oslovení účastníků jsme si domluvili místo setkání. U dvou případů se jednalo o rozhovory uskutečněné

v kavárně, u dvou v jejich domácím prostředí, u jednoho v domácím prostředí jeho příbuzné a u jednoho v mé domácnosti. Místa byla vybírána s ohledem na zajištění co největšího klidu, a to bez hluku a přítomnosti dalších osob, které by rozhovor mohly narušovat.

4.8 Etické aspekty výzkumu

Vzhledem k tomu, že se jedná o velice citlivé téma, byli účastníci předem informováni a ubezpečeni o zajištění jejich anonymity změnou jména. Rovněž bylo nezbytné získat jejich souhlas s nahráváním celého rozhovoru, který jsem následně zaznamenala na diktafon.

5 Analýza dat

Analýzu dat jsem provedla postupným rozborem všech rozhovorů s účastníky, v nichž jsem našla podobnosti a vytvořila tak subkategorie, které byly základem pro jednotlivé kategorie. Mezi nimi jsem následně hledala souvislosti, v nichž lze najít odpovědi na výzkumné otázky. Při analýze jsem přihlížela k pohlaví účastníků a k tomu, kdo byl pečujícím rodičem účastníků (viz příloha č. 8). Analýza je doplněna citacemi účastníků z uskutečněných rozhovorů.

Tabulka č. 2 Přehled kategorií a subkategorií

Kategorie	Subkategorie			
Hodnocení partnerského života	<i>Vlastnosti ideálního partnera</i>	<i>Vztahové zkušenosti</i>	<i>Sdílení životních priorit</i>	<i>Finanční hospodaření</i>
Vnímání rodiny a rodičovství	<i>Subjektivní hodnocení dětství</i>	<i>Vnímání absence rodičovské role v dětství</i>	<i>Vnímání vlastního rodičovství</i>	<i>Názor na manželství</i>
Řešení partnerských krizí	<i>Rodičovský vzor při řešení konfliktů</i>	<i>Přístup k řešení partnerských konfliktů</i>	<i>Názor na odbornou pomoc</i>	<i>Názor na rozvod</i>

5.1 Kategorie č. 1 Hodnocení partnerského života

a) Vlastnosti ideálního partnera

Tomáš jednoznačně uvedl, že je pro něj stěžejní, aby byla žena rodinně zaměřená: *„Určitě by měla být založená pro rodinu, věrná, inteligentní a svým způsobem obětavá, minimálně pro tu rodinu, pro ten vztah.“*

Obdobně se k tomu vyjádřil i Jan: *„Aby byla, že jo, do rodiny, že jo, aby byla k rodině, do domácnosti, aby měla všechny ty výhody zdatné ženy, kterou jen tak něco nepoloží.“*

Sylva klade důraz na vlastnosti, které jsou pro rodinný život jedny ze stěžejních: *„... měl být přímější, vtipnější, zodpovědnější, měl by mít v sobě nějakou míru podpory a. No, to je tak jako bych řekla, že to jsou takové ty základní věci, na kterých si zakládám, aby měl nějaký ty morální hodnoty, kterých se držel.“*

Pro Kláru je při výběru partnera důležitá i stránka spojená se smyslem pro starostlivost: *„... takže hlavně, aby nás měl všechny rád, aby se nám věnoval, aby byl upřímnější, staral se o nás, věrnější a prostě měl zájem o tu rodinu, o ten rodinný život.“*

Pro Terezu stejně, jako pro Kláru, jsou důležité projevy lásky a také pracovitost: *„Tak určitě by měl být hodnější, ochotnější, měl by mi dávat najevo, že mě má rád, pracovitější a inteligentnější. Asi by měl být i zručnější. Nechtěla bych chlapa, kterej neumí vzít kladivo do ruky. No, tak asi tak.“*

Matěj klade důraz také na rodinné hodnoty, které by měla jeho partnerka splňovat: *„Hm, moje ideální partnerka by měla být věrná, inteligentní, měla by mít smysl pro humor a taky pro rodinu. Musí umět vařit a být pořádkumilovná.“*

b) Vztahové zkušenosti

Jan měl 10 vztahů s délkou trvání v řádech několika měsíců a jeden dlouhodobý, který trvá již 7 let. Z tohoto vztahu má také dvě děti. Sám uvedl, že ho při výběru partnerky ovlivnila zkušenost z dětství, kdy se otec neúspěšně snažil najít vhodnou partnerku: *„... já jsem se poučil z jeho chyb. Nedal bych se dohromady s ženskou,*

s kterou jako jelikož jsem jich pár zažil. Táta neměl jednu partnerku a člověk viděl nějaký matice osobnosti a po nějaký době se můžou některý ty návyk, nebo jako zvyky změnit, že jo. Prostě člověk je opatrnější ve výběru partnerek. Člověk si vybere to nejmenší riziko, že jo. Ženská, která nic nedělá nebo s kterou si nepopovídá, je taková kotva, že se nestará o děti, snaží se vyloučit ty věci, který z mámy dělají nemámu. Protože jsem o těchle vztahových věcech musel přemýšlet daleko dřív a v jinech rovinách než moji vrstevníci, kterejm to doma prostě fungovalo a neměli potřebu na to zaměřovat pozornost.“ Svoji současnou partnerek ztotožňuje i se svou představou o partnerském ideálu a svůj partnerský vztah vnímá jako naplněný.

Matěj měl zatím celkem 3 partnerky, avšak nejdelší vztah trval jeden rok. Z tohoto vztahu se také narodil jeho syn: *„Měl jsem tři přítelkyně a nejdelší vztah byl rok. Na „úlety“ jsem nikdy nebyl. Jsem spíš stydlivej a moc neumím ženský balit.“* Matěj je pod velkým vlivem matky a je na ní nepřiměřeně fixován, což se odráží i na jeho partnerském životě, kdy si v něm matka našla náhradu za zesnulého manžela a odmítá se ho vzdát ve prospěch jiné ženy. S jeho partnerkami nevychází a ty Matěje opouštějí. Matěj má v případě hledání životní partnerky o to víc ztíženou situaci, že hledá především partnerku, která bude vyhovovat matce: *„No, většinou se jim nelíbilo, že mám hodně blízko k mamince. Ona mě prostě potřebuje. Prostě, no, je furt sama a nikoho kromě mě nemá. Nikdo jí s domem nepomůže, tak jí v tom nemůžu přeci nechat. Maminka neměla ráda žádnou mojí přítelkyni.“*

Tomáš měl celkem 5 dlouhodobých vztahů a pár krátkodobých. Nejdelší vztah trval 5 let, z něhož se mu narodila dcera. S partnerkou se rozešli, ale s dcerou se pravidelně vidá. Tomášova bývalá přítelkyně do určité doby jeho představy ideálu naplňovala a stejně, jako jeho předchozí partnerky, i ona pocházela z úplné rodiny: *„Žádnou partnerku, která by vyrůstala, jako já jsem neměl. A tak, no jako, moje vztahy byly některý ukončený vzájemně, některý opustily mě a jen s jednou jsem se rozešel já. Ta poslední a vlastně teda i ta zásadní si našla jinýho chlapa.“*

Sylva měla 5 dlouhodobých vztahů a nejdelší trval 9 let. Vzešel z něj syn, kterého mají s bývalým partnerem ve střídavé péči. Její bývalý partner pochází z úplné rodiny a v kontextu toho by se dalo očekávat, že má vžité určité představy o rodinném soužití, které by měly představovat ideál. Ovšem Sylva spatřovala určité hodnoty, které se lišily od jejích. Ona sama si zakládá spíše na dobrých vztazích, on

na materiálních projevech zájmu: „*Oni to měli hodně založený materiálně, takže oni se mezi sebou neustále setkávali, pořád se obdarovávali nějakýma dárkama, penězi, a když byla příležitost, která se zasloužila, a nepřišel nějaký materiální dar, tak to bylo divný, to bylo hned hodnoceno. Takže oni ty vztahy taky, kromě toho setkávání a neustálého kontaktu, tak oni doplňovali i tou materiální vazbou, což byl ten aspekt, kterej mě tam hodně nevyhovoval, dalo by se říct.*“

Klára měla celkem 6 dlouhodobých vztahů a se současným partnerem je v nejdelším partnerství a to 6 let. Mají spolu syna a nyní čekají narození dalšího potomka. Její partner se od jejích představ ideálního partnera v některých charakterových vlastnostech odlišuje: „... *když jsme se poznali, tak jsem si myslela, že je jinej, než, když se ukázalo, že jako, protože je takovej ten člověk, co navenek si hraje na něco a uvnitř takovej není. Ale zase to není něco takovýho, s čím bych nedokázala žít.*“ Přesto, že Kláře některé vlastnosti partnera vadí, je pro ni stěžejní, že je schopen se o rodinu postarat: „*Určitě vidím to, že se o nás dokáže postarat, ale hlavně, že se chce postarat, že i si vezme práci navíc, aby peníze byly, jo. Že vidím, že o tu rodinu stoj, protože v téhle situaci jsem kvůli tomu, že chceme druhý dítě, že jo.*“ Partnerovu snahu o finanční zajištění rodiny přisuzuje zkušenosti z jeho dětství, kdy i on vyrůstal jen s matkou: „*Jejich mamka je taková, že by se pro ně rozdala, takže ona měla strašně zaměstnání, brigády přes internet, dotazníky a podobně. Todleto, že honila prostě peníze, aby oni měli to, co by měli jako v normální rodině. Takže tam bych viděla jako to, že prostě ty peníze se musí jako vydělávat, aby ty děti měly to, co chtěj. A on prostě když chtěl počítač, tak ta mamka musela víc pracovat. Tak v tomhle asi jo.*“

Tereza měla celkem 4 dlouhodobé vztahy a nejdelší má 8 let se svým manželem. Z tohoto vztahu se jí narodil syn a dcer. Manžel vyrůstal v úplné rodině a zcela naplňuje její představu o ideálním partnerovi. Z vyprávění své matky je velice podobný jejímu otci: „*Když mamka vidí, jak se můj manžel o nás stará, vždycky si vzpomene na tátu. Říká, že je mu hodně podobnej v tý pracovitosti a oddanosti pro rodinu.*“

c) Sdílený názor na životní priority

Janova současná partnerka a matka jeho dětí také pochází z neúplné rodiny a díky tomu vidí určitou podobnost, která jim umožňuje mít stejný pohled na život: *„Jí teda vychovávala máma, ale myslím si, že takový ty problémy, jakože máma chodila do práce a neměla na ně moc času, že tam byly i nějaký finanční potíže a tak, no. Oba jsme si tím v dětství prošli, no, to bylo asi stejný. Jako, asi jsme si vědomí toho, že ve dvou se to líp táhne.“*

Klára s partnerem sdílí pouze některé životní priority. Oproti partnerovi se cítí být skromnější a je spokojená s určitou mírou stereotypu: *„Já jsem takovej ten člověk, že tohleto, co mám, mi k životu stačí. Takovej ten prostě klasickej život. Mít rodinu, děti, práci, prostě fungovat, užívat si, dovolená. On je takovej, že furt něco, jako víc, on je takovej akční, že jemu tohleto prostě nestačí. On musí furt něco vymýšlet, různé akce pro lidi a prostě furt musí něco dělat, něco navíc. Nestačí mu tenhle stereotyp, tahle klasika.“*

Sylva s partnerem sdílela pouze některé názory, ale někdy se jejich pohledy na stejné události různily: *„Ono, jak v čem, my jsme měli docela v těch základních věcech stejnej. Jakože jsme měli relativně stejnej smysl pro humor a ty základní, minimálně morální hodnoty, rodinný hodnoty, alespoň ty základná, jsme měli stejný, ale můj pohled na život byl takovej víc s nadhledem. Já jsem se prostě nehroutila z drobnějších věcí, který přicházely, protože já jsem prostě věděla, že prostě v životě přicházej. A taky to bylo daný tou mojí historií, že jo. Já jsem poměrně dlouho žila sama a prala jsme se spoustou věcí, takže já jsem spoustu věcí brala za nedůležitý, protože tak nějak k tomu životu patří a člověk se s nima popere, jo. Ale on, jak vyrůstal v tom umělým prostředí, kde se žádný problémy neřešily, tak on z toho hrozně dělal aféru. Třeba to, že přijdeme o 2 minuty pozdě, tak z toho se hroutil svět. V tomhle jsme se teda úplně míjeli, zásadně.“*

Tereza hodnotí své životní priority totožné s manželovými: *„Já si myslím, že jo. Oba dva jsem docela pro rodinu založený a snažíme se pro to dělat maximu. Máme starší barák, kterej teď rekonstruujeme a snažíme si vlastně budovat hezký zázemí pro sebe i děti.“*

d) Finanční jistota ve vztahu

Jan s partnerkou mají každý svůj příjem a svůj účet, přičemž na nákladech na domácnost se dělí podle finančních možností: *„Máme to rozdělený, podle domluvy. Nějaký věci platí partnerka z jejich příjmů a takové věci, které nejsou v jejich možnostech, nebo je to už za hranicí jejich možností, tak to platím já.“* Finanční stabilitu rodiny hodnotí dobře: *„Hm, myslím si, že to není úplně nejhorší. Máme rezervy, tak.“*

Tomáš s bývalou partnerkou finančně hospodařili obdobně, jako v případě Jana: *„Měli jsme každý svoje a výdaje na barák jsem platil já. Skoro všechno jsem platil já. Ona neměla takový příjem, ale něco nakoupila. Výdaje, který jsou kolem žití, bydlení a tak, jsem platil já.“*

Sylva má obdobný zkušenost, avšak stěžejní je pro ni to, že partner neměl přehled o tom, jaké výdaje na domácnost vynakládá: *„Několikrát bylo téma, protože já jsem chtěla, abychom řešili společně finance, protože on jako vůbec neměl ponětí o tom, co já všechno financuju a evidentně ho to moc nezajímalo, protože on si zaplatil svojí hypotéku a měl pocit, že to stačí, protože přeci nic ostatního není tak nákladný. Ale on je docela velké rozdíl, zaplatit jednu položku automaticky odečtením z účtu nebo řešit tisíc drobných výdajů v provozu celý domácnosti. Včetně toho teda, krom toho, že musíš nebo, že proběhne ta platba, tak probíhá nějaká aktivita, že musíš dojet, nakoupit, naložit do auta vyložit. Musíš nad tím nějak uvažovat, plánovat v té domácnosti, co dochází, co je potřeba, co není potřeba. Tenhle ten aspekt tam vůbec nebyl, a proto já jsem chtěla, aby on měl o tom trochu větší povědomí a přišlo mi to přirozený mít společnej účet, takže jsme to řešili asi 3x a v podstatě žádej závěr. V podstatě 2x závěr, že jo, ale nic se nestalo. Nešel, aby založil účet, a tohle máme tak a tak, to se nikdy nestalo.“* Sylva v oblasti finančního hospodaření zmínila i to, že má v souvislosti s rozvodem rodičů v sobě zakořeněnou potřebu být zajištěná pro případ, že by jí partner opustil. Rozpad její orientační rodiny v ní zakořenil nedůvěru, která jí provázela napříč všemi vztahy a vždy se snažila mít jakási „zadní vrátka“: *„Ale ta nedůvěra tam byla ve smyslu, jakože vždycky tam vzadu bylo, co by kdyby, jo?! Co by kdyby to nevyšlo, tak na to musím bejt připravená a nikdy nechci dopadnout jako moje máma. Bez prostředků, bez ničeho a bez jakýhokoliv zázemí odejít, jako z partnerskýho vztahu, nebo zůstat, kdyby to náhodou přišlo, kdyby mě*

zradil, tak aby se mi stalo to, co jí.“ To jí způsobovalo komplikace v partnerství, kdy jsou její partneři konfrontováni s tím, že Sylva je značně soběstačná, což jim dle jejího mínění činí potíže její emancipaci přijmout: „A to jako není příjemný podle mě pro toho druhýho a zvlášť pro chlapa, jako že jo. Protože ti se cejtěj dobře, když ta žena je na nich absolutně závislá, ideálně a ono to tak není a ani nebude, protože já jsem takovou situaci ani nepřipouštěla, tak to není dobrý, protože ne každěj tohleto snese. Protože neříkám, že nejsou chlapi, který by tohleto neakceptovali, nerespektovali, ale není to většině z nich příjemný a ani mě, když to člověk v tý hlavě má. Co by kdyby!!! Tak se k tomu nějak jako přizpůsobuješ, furt se k tomu nějak staviš, jo, aby tam ty vrátka byly, že jo. Je to pro mě tak velkej strašák, že vůbec se třeba, jako vzít a rozvést, vůbec ne!“

Klára k tomu uvedla, že nyní je bez jakýchkoli příjmů a je pro ni velmi těžké se s touto situací smířit, ač jí partner finančně podporuje: *„No, my jsem teď v situaci, kdy já jsme bez příjmu. Jsem vlastně, čekáme prcka, jsem na úřadu práce a můj příjem je nula, takže finance, to je všechno v režii partnera. Jsem byla vždycky soběstačná a nikdy jsem nepotřebovala žádnou finanční dotaci od partnera, ale zase to, on je takovej, že ty peníze mi dává, že nejsem v situaci, kdy bych se musela o něco prosit, že furt ty peníze mám, abych mohla normálně fungovat. Nakupovat pro sebe, pro prcka, že to není tak hrozný, jako když jsem věděla, že do téhle situace přijdu.“*

5.2 Kategorie č. 2 Vnímání rodiny a rodičovství

a) Subjektivní hodnocení dětství

Tomášovi bylo 8 let, když se rodiče rozvedli. Vnímal, že se neustále hádali a rozvodem nastal v jejich domácnosti klid: *„Táta jezdil kamionem, doma byl minimálně. Jezdil 1x za týden nebo 14 dní. Třeba a ve finále, když přijel, tak se hádali. Ve finále to bylo možná lepší.“* Vztah s otcem do rozvodu rodičů měl vcelku dobrý a otec s ním dle možností trávil aktivně volný čas. *„No, tak tehdá jsem začal dělat sporty, tenis, karate a tak. Chodili jsme do lesa, dělali blbosti, běhali po lese a tak no, klukoviny, vyrobít prak a tak no. Prostě to, co ten táta má dělat, dělal do té doby.“* Po rozvodu rodičů se situace diametrálně změnila, což mělo negativní dopad na vztah, který mezi nimi byl: *„Když se rozvedli, úplně o nás ztratil zájem, přestal k nám jezdit. Máma mi nikdy neřekla, že by mu něco zakazovala nebo tak. No, vidím*

to i dneska, že se neozve, nemá zájem. No, dneska o něj nemám zájem ani já za to, co udělal. No ne, ale tak v 15 se mohl sám ozvat, když už mi ta máma nestála za zadkem. Bydlel naproti škole a klidně tam na nás mohl počkat, což nikdy neudělal.“ V pozdějším věku měla absence otce a jeho nezájem i dopad na chování Tomáše: *„Když se rozvedli, tak to bylo takový, nevím, že jo. Nevím, tak takovej jako protest můj, kdy jsem měl z dvojek čtyrky pětky, propadal jsem a chytil jsem se party, začali jsme kouřit, že jo, chodili jsme za školu, takovýhle no.“* I přesto hodnotil dětství jako hezké: *„My jsme hodně byli u babičky a dědy a to bylo docela fajn. Jezdili jsme s nima na výlety, chodili do lesa.“*

Tereza od 4 let vyrůstala s matkou. Otec zemřel na akutní leukemii. I ona hodnotila své dětství jako hezké: *„Moje dětství bylo docela fajn. Bydleli jsme na vesnici, ve který žila i moje babička s dědou. Hodně času jsme trávili společně. Hlíдали nás, když mamka byla v práci.“*

Jana od 4 let vychovával otec poté, co se s matkou rozvedl. Svě dětství vnímá jako krásné: *„Dětství jsem měl krásný. Tak jako, bydleli jsme docela dobře si myslím. Do školy kousek, ke kamarádům kousek, všechno na jedno, plácku, žádný pole louky mezi. Bratráanky jsem měl kousek. Vyrůstal jsme se svýma vrstevníkama v hojným počtu a vychovával mě, že jo táta, který byl furt v práci, a byla tam jeho maminka, že jo. Stará, bezcitná selka, že jo. Která měla srdce takový jako z kamene, ale měla ho. Jak by řekl můj otec, emočně plochá.“*

Sylva také vyrůstala s otcem a své dětství hodnotí pozitivně: *„Když bych to měla zjednodušit jedním slovem, tak jako pěkný. Já ho nevnímám jako špatně, jako nějak negativně nebo, že bych o něco zásadního jako přišla, jo. A to dokonce z toho aspektu, že naši rodiče nebyli spolu. Nevnímala jsem, že bych o něco přišla, já jsem to tak prostě nevnímala, že mi tam něco chybí.“*

Klára vyrůstala s matkou na vesnici a na dětství má také pěkné vzpomínky: *„Tam se všechno točilo kolem těch zvířat. Ale snažila se nás brát na výlet, do Prahy do muzea. Jako vytáhnout nás z toho stereotypu. Hlavně my jsme vyrůstaly na vesnici. Já měla 8 bratranců a sestřenic a my jsme prostě žili venku. Lítali na kolech, do lesa jo, a takovej typickej dětskej život, jo. Plus nějaký nebyly jsme nikdy, jako když to táhla ta mamka, tak jsme neměly moc peníze a ani, když jsme byli s tátou. On se*

nezapojoval ani finančně, takže my jsme peníze neměli a nebylo to na nějaký ty velké aktivity. Ale jako máma byla super, snažila se. Takže s mamkou jako super.“

Matěje vychovávala od 7 let pouze matka. Otec zemřel při autonehodě. Na své dětství vzpomíná dobře. Trávil ho podobně jako Klára: *„Tak já jsem trávil dětství na vesnici a myslím si, že bylo hezké. Ve volném čase jsme s mamkou třeba pracovali na zahradě, chodili na procházky a sem tam i nějaký výlet. Moc peněz jsme neměli, tak to bylo taky těžký, že jo. Ale zase nemůžu říct, že by mě o něco ošidila. Se školou jsem byl na všech výletech a i různé akce se školou mi platila. Musela hodně pracovat, že jo. Žili jsme na vesnici v baráku a měli zvířata. Po práci musela vždycky dělat kolem baráku, prostě a tak no. Já jí teda pomáhal a dost často, když jsem byl už větší, zastával toho tátu. Takový ty těžký práce jsem pak dělal já, no.“*

b) Vnímání absence rodičovské role v dětství

Tomáš vnímá absenci otce především jako autority. Po jeho odchodu se Tomáš přestal věnovat všem koníčkům, ke kterým ho otec vedl. Později začal mít i výchovné problémy a matka pro něj nebyla dostatečnou autoritou: *„Myslím si, že kdyby tam ten táta byl, tak by to jako nebylo.“*

Jan vnímal matčinu absenci především v oblasti emocí: *„Ale táta to tak celkem zvládal. Neříkám, že jsme měli bůhví jak naklizeno, ale táta to zvládal. Nevím, no, po emoční stránce mi asi chyběla.“*

Matěj absenci otce vnímal především v oblasti předávání zkušeností v mužské roli: *„No asi v těch chlapskejch věcech. Takový ty opravy v domácnosti, při učení řízení auta a tak, no. Jako, asi to možná, nebo nevím, no. Jako nikdo se mnou nedělal takový ty klučičí lumpárny, co dělali tátové mých kamarádů. To jsem jim asi záviděl.“*

Tereza vnímala otcovu absenci především v oblasti „poznávání světa“ a určité podpory: *„No, tak asi v takových těch dětských hrách s tátou. Takový ty já nevím bojovky, lezení na stromy a tak, no asi. No a možná v pubertě, když jsme se cítila bejt mámou nepochopená, tak asi ta opora druhýho rodiče. No, tam asi mi chyběl dost, no.“*

Kláře poukázala na to, že jí nechyběl její biologický otec, ale představa toho otce, která se částečně shodovala s Tereziným vyjádřením: „*Tak určitě mi táta chyběl, ale spíš ta představa o tátovi. Tak v takových situacích, jako když vidíš tátu s dcerou, jedou na kole, hrajou tenis. Takový spíš, takový běžný aktivity, takový to trávení toho volného času.*“

Sylva poukázala na to, že absence matky a mužské prostředí, ve kterém vyrůstala, jí mohlo ovlivnit především v oblasti uvažování a chování, které hodnotí spíš jako mužské: „*Ted'ko to vnímám tak, že ten ženskej element mě mohl víc zjemnit. Víc ve mně uchovat tu ženskou. Já to teda nedokážu fakt jako posoudit, jestli je to moje elementární vlastnost nebo genetika, na kterou výchova neměla vliv, že jsem analyticej typ, že přemýšlím jako chlapi, je mi příjemnější společnost chlapů, protože normálně chlapi v komunikaci jasně říkaj jako věci, tak jak jsou. Prostě není v tom žádný spektrum prost nějaký přetvářky a nadsázky. Já to umím rozeznávat, ale mně vyhovuje, když v tý komunikaci prostě není, jo. Když ta komunikace je jasná, prostě si ty lidi říkaj věci tak, jak jsou a nikdo si je nepřibarvuje, jo. A prostě jako tohleto je nějakej aspekt toho mužskýho prostředí.*“

c) Vnímání vlastního rodičovství

Tomáš si z původní rodiny odnesl do partnerského života především to, že nechce opakovat chybu svého otce: „*Nikdy bych se nevykašlal na svý dítě nebo ani bych v podstatě nikdy neodešel od partnerky, kdyby to bylo na mně. S malou se vídám podle času. Mám jí u sebe skoro každý víkend a někdy i v týdnu.*“

Tereze a Matějovi otcové zemřeli a oba vidí díky tomu prioritu v zachování rodiny. Pro Terezu je stěžejní společně strávený rodinný čas: „*Jako díky tátově smrti vím, že kdykoliv může přijít cokoliv a jako prohádanej život a pak litovat, když někdo třeba odejde, to je hrozný. Jako dala mi to, že si mám vážit toho, co mám a hlavně, že někoho mám.*“ Pro Matěje je rodina velice důležitá, avšak sám svou rodinu udržet nedokázal, a to především z důvodu nepřiměřené fixace na matku: „*No, já mám ted' syna s bejvalou přítelkyní. Snažím se ho vídat, jak to jde, ale je ještě malej, kojenej a jeho máma mi ho dává jen na pár hodin z tejdne. Přitom bych se o něj s maminkou byli schopní postarat. Až bude větší, tak si ho chci brát častěji. Nechci, aby neměl*

tátu, jako jsem neměl já. Jako, mrzí mě, že nám to s bejvalou nevyšlo, už jen kvůli malýmu. Já to chtěl nějak udržet, prostě no, ale nešlo to.“

Pro Sylvu hraje důležitou roli i to, zda je schopná v zájmu syna se svým bývalým partnerem vycházet. Zkušenosti z dětství, kterou měla díky neúplné rodině, nechce vystavit i svého syna: *„Já jsem přesvědčená o tom, že tohle je jeden z nejdůležitějších aspektů toho, proč nám to takhle funguje. Já prostě tím, jak jsme si to jako dítě zažila a vím, co to se mnou udělalo a co mi to do toho života dalo, tak pro mě je prostě úplně jako, když už nastala, tak pro mě je prostě nepřijatelný, aby to dítě trpělo tak, jako já. No, jako já, já jsem tím ve finále tak moc netrpěla, že jo, ale mam tam ty monety, jak babička mluvila o tý mámě, jak tam ty rodiče spolu nevycházeli, to napětí. Byť to nevnímám negativně zpětně, tak jsem tomu svoje dítě vystavovat nechtěla, jo.“* Sylva také poukazuje na to, že je pro ni důležité, aby dítě respektovalo oba rodiče, i když už spolu rodiče nežijí: *„A prostě pokud můžu udělat cokoli, abych u toho dítěte mohla budovat respekt vůči oběma rodičům a oběma těm elementům, který v tom životě má, tak to prostě udělám. A to dokonce za cenu toho, přes svoje vlastní potřeby. A to je třeba ten důvod, proč jsem přistoupila na tu střídavku.“*

Pro Kláru je udržení rodiny stěžejní prioritou především s ohledem na zkušenost z dětství, kterou má taktéž i její partner: *„Protože ten táta, máma, prostě ten celek je potřeba pro to dítě. Chci být rodina a chci být jako celek, i když si myslím, že nejsme partneři, který by spolu měli být, ale jsme spolu, rozhodli jsme se tak. A myslím si, že oba dva bojujeme, ale prostě myslím si, že oba to v sobě máme, že nechceme ty děti vychovávat tak, jak jsme byli vychovávaní my.“*

d) Manželství jako stvrzení rodiny

Tomáš i přes negativní zkušenost z dětství na manželství nezanevřel: *„Ještě jsem to nezkusil, tak nevím, ale uvažoval jsem nad tím. Kdyby bylo všechno v pořádku, tak bych si jí i vzal. Naopak si o manželství myslím, že je to takový stvrzení vztahu.“*

Matěj má na manželství rovněž pozitivní názor: *„No, manželství je asi dobrá věc. Moje rodiče byli manželé a tak to asi má být. Proti manželství nic nemám a myslím si, že jestli se mají dva lidi rádi, tak se vzít mají.“*

Jan se manželství nebrání, ale z důvodu finanční náročnosti svatby ji odkládá a věnuje finanční prostředky spíš do budování zázemí: „*No, tak jako já se manželství nebráním. Jako názor na něj mám. Nemám na něj názor, jako měli asi vždycky předtím nebo jako před tím to brali, že jo jako dost vážně. Já to tak vážně neberu, ale jako nebráním se tomu. Když si je člověk jistej, že už našel tu správnou, což asi po dvou dětech je asi jistý, tak se tomu člověk nebrání. Spíš je problém ty priority, co je třeba zase jako zajistit pro tu rodinu, aby to fungovalo, jako je střecha nad hlavou, což stojí peníze, že jo provoz rodiny stojí peníze a svatba, když jí chce člověk udělat takovou, jako jí chce, tak jako, tak bohužel to stojí taky dost peněz, tak to stojí teď investování spíš do těch statků, abychom byli zajištěnější i na úkor toho, že třeba tehle ten zvyk se oddaluje někam kamsi“*

Tereza, jako jediná z účastníků je vdaná a manželství vnímá jako zdroj jistoty: „*No, znamená pro mě určitou jistotu. Jako můj chlap je fakt skělej a vím, že se o nás vždycky postará. Jako, vidím v tom dost výhodu např. při řešení nějakých třeba úřednickejch věcí, jakože to můžu pořešit za manžela.“*

Klára má na manželství názor spíš neutrální, ale nahlíží na něj i z praktické stránky: „*Já si myslím, že to důležitý není, nějakej papír. Majetek, co máme, jsme vesměs nabyli spolu. Spíš z toho pohledu ty holčičky, ty svatební šaty, princezna, ale že bych to potřebovala k životu?! Možná ještě v tom, bejt jako celek, jako ta rodina, mít to stejný jméno. Jako třeba mi vadí, když někam volám a potřebuju vyřídit něco za něj. Jakože v tomhle tom, ale jinak jako pro mě osobně nějakoj papír není důležitěj. Že bych to potřebovala a vyžadovala, to určitě ne.“*

Sylva vnímá manželství jako velice důležitou instituci, která stmeluje partnery a zajišťuje určitou rodinnou stabilitu: „*No, je to podle mě jednoznačně instituce, která má význam. Já respektuju tuhle instituci. Určitě jsem pro to ji zachovat, protože z mýho pohledu určitě posiluje morální vazby mezi partnery a tu zodpovědnost vzájemnou vůči sobě, protože já jsem přesvědčena o tom, že to musí být v tom člověku, ale minimálně pro lidi, kteří to nemají úplně v sobě, tak to může bejt určitá základna, která jim dává tu stabilitu třeba ten vztah jako líp ustát, nějakou větší zodpovědností. Jako, mám na manželství názor jednoznačnej. Jako má to smysl a jsem proto, aby se ta instituce zachovala, jak z pohledu morální základny pro ten vztah, tak z pohledu ty právní.“*

5.3 Kategorie č. 3 Řešení partnerských krizí

a) Rodičovský vzor při řešení konfliktů

Tomášovy konflikty s matkou byly provázeny hysterickými výstupy, kdy docházelo i na fyzické tresty: „Dostali jsme na zadek. Samozřejmě, když jsme byli malí, v 18 jsem na zadek nedostal. Mamka se spíš rozkřičela, vytočila do rudýho, začala rvát a za dvě hodiny byla v klidu. Já jsem se přesto spláchnul nebo někam odešel, a když jsem se vrátil, bylo všechno v klidu. No, pak jsme se k tomu třeba někdy ještě vrátili, proběhlo to ještě jednou, pochopila, že to nemá smysl, že vytočí akorát sebe. Vim, že párkrát přišla a řekla, že to třeba přehnala, tak jsme se omluvili, sedli a řekli si takhle jo, takhle ne, tak se mi to líbí.“

Janův otec, obdobně, jako Tomášova matka, volil fyzický trest, jako řešení vážnějších konfliktů, což Jan vnímá jako běžný výchovný standard: „No, já si myslím, že to tak nehrotil. Když to bylo něco závažnějšího, tak jsme dostali proutkem přes zadek, že jo. Taková klasická výchova.“

Matějova matka se k fyzickým trestům neuchylovala, ale používala citovou manipulaci: „Tak moje maminka mi vždycky řekla, že se jí něco nelíbí a že by se to vlastně nelíbilo ani tátovi. Jako dost hrála na city, jo. A protože jsem nechtěl, aby byla smutná, omlouval jsem se jí a snažil se bejt hodnej.“

Terezina matka se snažila spory řešit velice konstruktivně a v klidu: „Moje mamka ke všemu přistupovala hrozně klidně. Jako, když se třeba něco stalo, co se jí nelíbilo, tak si s námi sedla, řekla nám, co se jí jako nelíbí, jak se cejtí a co by bylo fajn, aby to už nebylo, a vlastně jsme to jako probrali. Nikdy se nestalo, že by na nás křičela, že by nás snad uhodila, to jako fakt ne.“

Otec Sylvy přistupoval k řešení konfliktů autoritativně formou trestů: „Náš táta jo?! Ten konflikty řešil dost autoritativně. Ten s námi nediskutoval, nechtěl vědět ten důvod a dost často to řešil nějakým trestem. Jo, takže jeho nezajímalo, proč se ty věci staly a prostě se to z nějakýho důvodu stalo, jemu to vadilo a nebyla to žádná diskuze, nebavili jsme se o těch okolnostech a nebylo z toho, nevyplývalo z toho nějaký ponaučení. Nebo že bychom si navzájem řekli, proč mu to vadilo, proč my jsme to udělali, proč jsme k tomu došli.“

Klářina matka tresty nepoužívala, ale spory řešila poměrně pasivně citovou odtažitostí: „*Konflikty! No, určitě mě nebila. Nebyla jsem bitý dítě. Za prvé ani nemohla. Nebyly jsme takový ty děti, který dostávaly na zadek, ale moje mamka je spíš taková, že taková, jako urážlivá, že mi řekla, že se jí to jako nelíbí, co bylo špatně a pak byla jako uražená, nemluvila se mnou. Takhle jako mi to dávala sežrat, že prostě, ukázala mi, že je naštvaná, nafoukla se a nemluvila. Já jsem taky taková, že ono je těžký, když se sejdou takový povahy, ale já jsem byla spíš taková, že jsem si snažila maminku udobřovat.*“

b) Přístup k řešení partnerských konfliktů

Tomáš je spíš introvert a sám sebe považuje za flegmatika, avšak ve vyhrocené situaci se k agresi jednou uchýlil: „*Já v konfliktech agresivní nejsem, jsem spíš flegmatik, to i tak celkově. Jen jednou jsem uhodil partnerku, ale protože to bylo už nesnesitelný a ona byla hrozně hysterická a bila mě, ale to nechci rozvádět.*“ I přesto neměl v případě konfliktu problém přiznat chybu a případně se omluvit: „*To pro mě není problém, ale třeba moje partnerka se neomlouvala nikdy za nic.*“

Jan přistupuje k řešení konfliktů tak, že nejdříve přijde nával emocí, výbuch vzteku, ticho a až posléze je schopen problém s partnerkou konstruktivně řešit: „*No, když už přeteče pomyslný pohárek, tak vybuchnu. Prostě, když mě naštvě, tak vysypu, co mě štvě. Gradu je to, pak se to uklidní. No, nejlepší je odejít, aby každá strana konfliktu dostala svůj prostor, aby se s tím mohla vypořádat a zpracovat ty data, zchladit si krev a uvědomit si, že to asi jo, že to asi člověka štvě, ale přeci si kvůli takový kravině nebudeme kazit život a pak je udobřování no. Když druhá strana dostane dostatek času, aby si to uvědomila, tak je to no je to prostě oboustranný, no, tak se prostě zchladíme a zase dáme na první místo to, co je pro nás důležitý, abychom tvořili pevný a harmonický vztah. My se pochopíme, a když to jeden nepochopí, tak se k tomu vrátím a tahleta uklidňující situace se děje až po druhým kole.*“ Jan stejně jako Tomáš je schopen se za své chování omluvit: „*Hmmm, myslím si, že jsem schopnej přijít a omluvit se.*“

Matěj řeší konflikty tím, že ustoupí: „*Tak, no, já jsem takovej dost, no. Radši se podřídím a nerad se dohaduju, tak radši ustoupím a dám tomu druhýmu za pravdu. Jako konflikty fakt nemám rád.*“ Jan se je schopen omluvit především z toho důvodu,

že má rád klidné rodinné klima: „*Tak, protože se nerad hádám, tak asi se radši omluvím, ať je klid.*“

Tereza přistupuje ke konfliktům racionálně a snaží se o jejich konstruktivní řešení: „*Tak já si myslím, že to mám asi stejný. Jako fakt nemám ráda hádky a křik a můj manžel naštěstí taky ne, takže když se vlastně něco stane, tak my si to v klidu vyřikáme a nějaký řešení najdeme.*“ Ani Tereza nemá problém s omluvou: „*Jo, to určitě jsem. Jako problém s tím fakt nemám.*“

Sylva má snahu řešit konflikty konstruktivně, ale podobný přístup musí mít i její partner: „*Moje přirozená reakce je věci řešit a rozebrat. A ve chvíli, kdy se setkávám opakovaně s nějakou nepřijatelnou reakcí, a nepřijatelná reakce je pro mě jakoby agresivita nebo útok, tak já se stáhnou a řeším to tak, že nemluví. Jo a v podstatě jakoby většinou to vyšumělo, jako v podstatě jsme se k sobě začali chovat normálně a ty věci zůstaly nevyřešený*“ Sylva je schopná se omluvit v případě, že jí je situace řádně vysvětlená a dojde k vzájemné komunikaci mezi partnery: „*... tak já málokdy jsem se cejtila, že jsem byla v nepravu, protože mně to nebylo vysvětlený. Ale vím, že to umím: Mě tohleto naštválo proto a proto, já tyhle věci vnímám tak a tak a prostě mě to naštválo proto, jo!?*“ Sylva sdělila, že její partner se jí nikdy neomlouval, ale omluvu od ní v případě konfliktu vyžadoval: „*Nikdy se nestalo, že by přišel a řekl by: Hele, promiň. No, a v podstatě to vyvolalo další konflikt typu: Měla by ses mi omluvit! a já neviděla důvod se omluvit, že jo.*“

Kláru v řešení konfliktů ovlivnilo narození syna. Nyní se je snaží řešit víc v klidu projevem nesouhlasu, ale následně ke konstruktivnímu řešení nedoje: „*No teď právě jsem v takový situaci, že sama sebe nepoznávám. Před dětma jsem byla taková hodně konfliktní, jo. Že jsem řešila všechno jako hádkama, byla jsem taková ta hysterická ženská, ale teď jsme takovej klid'as. Všechno se snažím řešit v klidu, nechci se rozčilovat, jsem taková prostě. Jako pohádáme se, ale nekřičí se u nás, neháže se věcma, je to takový klidný hádání. Pak jsme naštvání, nemluvíme spolu. Není to taková divočina, je to spíš, že se naštveme, nemluvíme a pak to vyšumí.*“ Klára, stejně jako předchozí účastníci, je v případě svého pochybení schopná omluvy: „*Jo, určitě jo, když vím, že jsem to přehnala. Prostě nějaká moje hrdost jde stranou a umím si to přiznat a omluvit se. Jako sama v sobě jsem schopná se přiznat, že jsem něco udělala špatně.*“

c) Názor na odbornou pomoc

Tomáš vnímá odbornou pomoc jako neefektivní, ale sám s ní osobní zkušenost nemá: *„Myslím si, že když si dva nerozumí, a když do toho bude někdo zasahovat a tlačit mu něco do hlavy, že to jako tím nespraviš. Ten, kdo jako ví, že to takhle je a dokad' to bude v sobě potlačovat, tak to třeba fungovat bude, ale až bude řekněme zase sám sebou, tak to bude zase těch starejch kolejí, podle mě. Jako nemám s tím žádný zkušenosti a nevím, jak to probíhá, ale myslím si, že když si to nevyřeší sami, tak to nemá cenu.“*

Naopak Sylva, Tereza, Jan, Matěj i Klára vnímají pomoc formou odborné pomoci jako možné řešení partnerské krize a vnímají názor nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém. Např. Sylva se vyjádřila takto: *„Určitě jo, jo já jsem jednoznačně pro párový terapie a pro jakoukoliv pomoc třetí osoby. Protože jako i v relativně zdravých vztazích se můžeš dostat do situace, kdy prostě toho druhýho nechápeš. Bud' se nesnažíš ho pochopit, což je jedna varianta a dostaneš se do situace, kdy nejste schopní navzájem si porozumět a není to proto, že by prostě byl zásadně neřešitelný problém. Dost často stačí, když se na ten problém podívá někdo jinak a nabídne jinou perspektivu a tohleto si myslím, že jako tomuhle tomu je to jednoznačně prospěšný.“*

Klára, ač odbornou pomoc s partnerem nevyhledali, partnerskou krizí si prošli a zvládli svůj vztah v zájmu syna udržet: *„My jsme si takovoudle krizí prošli. To jsme šli i od sebe, protože se partner odstěhoval, že jsme mysleli, že to nevyřešíme a přemýšleli jsme, že bysme odbornou pomoc našli a mockrát jsme o tom přemýšleli. Nikdy jsme teda do toho nešli, pak se to nějak vyvrátilo a vyřešili jsme si to sami. Ale určitě, kdyby ta krize byla, zkoušela bych to, zkoušela bych zachraňovat ten vztah. Tomu se ani jeden nebráníme, vyhledat odbornou pomoc, tahle varianta řešení tady je.“*

d) Rozpad vztahu

Jan poukázal na skutečnost, že by byl schopen zůstat s partnerkou pouze kvůli dětem: *„Ono se teda říká, že to řešení není, že to je pak hrozně emočně plochý vztahy a že to dává emočně špatnej příklad dětem. Tak asi záleží na jejich věku, taky že jo.“*

Když je to v nějakým nízkým věku, tak je asi důležitý, aby tam ty rodiče byli oba dva a pak, když už se dostanou do nějakýho vyššího věku, tak už se jim to nechá vysvětlit, že to tak prostě je a no, asi tak.“ Jan pohlíží na rozvod jako na situaci, která se může stát kdykoliv a komukoliv: „Rozvod, no děje se to, že jo. Může se rozvést manželství, který jsou spolu 15, 20 i 30 let. že jo. A rozejdou se, že prostě.“

Tomáš sdílel podobný názor s Janem: *„V podstatě byl bych ochoten jí tolerovat, jako spoustu věcí. Zase do určitý meze. Myslím si, že jsem dost tolerantní, když už tam figurovalo to dítě. Snažil jsem se zachovat rodinu za každou cenu, ale ona si našla jinýho chlapa a už jí nic nezajímalo.“* Tomáš vidí rozvod, jako krajní mez, když už jiné řešení není: *„Když už je to jediná možná cesta, tak asi jo, ale před tím bych se snažil to urovnat.“*

Klára se ztotožňuje s Janovým názorem, přičemž poukázala na skutečnost, že ona i její partner vyrůstali v neúplné rodině: *„Co jsme si zažili a to, co máme za sebou z dětství, že nám otevřelo oči a zjistili jsme, že to tak nechceme a že zabojujeme, že nechceme, aby ten prcek vyrůstal tak, jako my.“* S rozvodem souhlasí, pokud jsou vztahy mezi manželi výrazně narušeny: *Já si myslím, že když ty lidi poznají, že když spolu nemaj bejt, tak by spolu bejt neměli, i když je rodina, děti, tak prostě, když to nejde, tak to nejde a ten rozvod, s tím souhlasím. Třeba rozvod mých rodičů je to nejlepší, mohli udělat. A právě, že jsem zažila tu situaci, kdy to nejde a nějaký manželství, tak prostě ty lidi musí jít od sebe a rozvod je někdy to nejlepší, co ty dva můžou udělat.“*

Sylva se pozastavila nad tím, že rozchod s otcem jejího syna byl pro ní velmi složitou situací, kterou musela překonat a vnímala jí jako selhání: *„Jako třeba rozejít se ze vztahu s tím dítětem pro mě bylo tak nepřipustný, že já jsme to nekousla víc, než můj bejvalej partner. Ten paradoxně, ač jako pochází z funkční rodiny, tak jemu to takovej problém nedělalo. Jako dát někomu slib a porušit ho a odejít ode mě a od dítěte.“* Přiklání se k tomu, že pokud je rodina opravdu dysfunkční, je rozvod jediným řešením. Zároveň poukazuje na to, že je důležité pečlivě vybírat partnera, pro manželství tak, aby k rozvodu nemuselo dojít: *„Za určitých okolností může být institut manželství určitá bariéra z mého úhlu pohledu to je u vysoce dysfunkčních vztahů, kdy opravdu prostě ty lidi nedokážou spolu zdravě fungovat. Je tam agresivita, závislosti, potom třeba není úplně jednoduchý z toho vztahu odejít a tím*

miň jednoduchý, když je tam ten právní aspekt toho manželství a možná i ten morální aspekt, protože pro spoustu lidí je to selhání, prostě se rozvést. Takže já souhlasím s tím, že za určitejch okolností je to přípustná situace.“

Matěj stejně jako Sylva zdůraznil důležitost výběru partnera pro manželství, ale i on se přiklání k názoru, že je rozvod vhodným řešením např. při domácím násilí: *„Myslím si, že by si lidi měli rozmyslet už před manželství, jestli se k sobě vůbec hodí, a když už se vzali, tak by spolu měli zůstat. Jako, možná je rozvod vhodnej tam, kde se třeba bijou, kde spolu lidi prostě nemůžou jako prostě být.“*

Tereza stejně jako Tomáš vidí v rozvodu krajní řešení, ale v případě, že se v rodině vyskytuje nějaká patologie, souhlasí s ním: *„Rozvod teda vnímám jako dost mezní řešení. Já si teda myslím, že všechno se dá vyřešit, když chtěj oba. Když jeden nechce, tak je to pak už problém. No, pro mě je manželství jakoby svátost a dnešní lidi se dost často rozváděj kvůli malichernostem.“*

6 Odpovědi na výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly položeny tak, aby naplnily cíl výzkumu, kterým je zjistit, zda a v čem ovlivňuje jedince v období zralé dospělosti absence rodičovského vzoru v orientační rodině v jeho partnerském vztahu.

6.1 Vedlejší výzkumné otázky

❖ Naplňuje účastníkův partnerský život představu o ideálním partnerství?

Tato otázka byla zodpovězena prostřednictvím kategorie Hodnocení partnerského života, která zahrnuje subkategorie: Vlastnosti ideálního partnera; Partnerské zkušenosti; Sdílení názoru na životní priority; Finanční hospodaření.

Z výzkumného šetření je patrné, že účastníci mají jasnou představu o vlastnostech ideálního protějšku, který by krom jiného měl být hlavně rodinně založený. Ženy měly v během svého dosavadního života 4 – 6 dlouhodobých vztahů, muži 1 - 5. Z toho lze usuzovat, že ženy se zkušeností s neúplnou orientační rodinou jsou náročnější při výběru partnera. Dva účastníci uvedli, že sdílejí stejné životní priority se svým partnerem, jedna účastnice se vyjádřila tak, že je sdílí pouze z části a tři

účastníci životní priority sdíleli s bývalými partnery, kteří jsou rodiči jejich dětí, avšak ti, ač pocházeli z úplných rodin a měli tak možnost vzor partnerského chování pozorovat, v orientační rodině, rodinu opustili kvůli jiným partnerům. Finanční hospodaření rodiny byla jedna z oblastí, kde ženy a muži měli odlišné názory. Pouze jedna účastnice uvedla, že mají s manželem společný účet, kdy ona rozhoduje o finančním hospodaření rodiny. Jeden účastník se svou partnerkou v domácnosti nežil, ale na výdajích při společných příležitostech se podíleli oba. Zbylí účastníci měli v partnerství každý svůj účet. Muži se na finančním zajištění domácnosti podíleli ve větší míře, a to především z toho důvodu, že měli vyšší a stabilnější příjmy. Mužům rozdělené účty vyhovovali a neměli problém své partnerky finančně podporovat. Ženy se v partnerství cítily finančně závislé, a to především v době péče o děti, kdy měly velmi nízké příjmy, což obtížně přijímaly. Všichni účastníci během interview zmiňovali, že se jejich orientační rodina potýkala s finančními problémy, a proto finanční stabilitu a soběstačnost vnímají jako podstatnou. Jedna z účastnic uvedla, že je pro ni velice důležité mít finanční rezervy a zázemí, k čemuž je motivována zkušeností z orientační rodiny, kdy po rozvodu zůstala její matka bez prostředků. Další účastnice uvedla, že je pro ni velice obtížné být finančně závislá na svém partnerovi, a to především z toho důvodu, že jí matka byla vzorem samostatnosti a soběstačnosti. Z výzkumu je patrné, že ztotožnění partnerského ideálu a partnerského života účastníků je naplněno pouze u části z nich. Jedna z účastnic ve svém partnerském vztahu vidí značné odlišnosti od svých představ, ale z hlediska rodiny vnímá svůj život ideálním. Tři účastníci s rodiči svých dětí již ve vztahu nejsou a v současné době ani jiné partnery nemají. Jejich partnerský život se s ideálním nelze v současné době ztotožnit, vzhledem k tomu, že partnerství netvoří.

❖ V čem spatřují účastníci vliv orientační rodiny na vnímání vlastního partnerského života?

Tato otázka byla zodpovězena prostřednictvím kategorie Vnímání rodiny a rodičovství, která zahrnuje subkategorie: Subjektivní hodnocení dětství; Vnímání absence rodičovské role v dětství; Vnímání vlastního rodičovství; Manželství jako stvrzení rodiny.

Na základě výsledků výzkumného šetření je vliv orientační rodiny u všech účastníků stěžejní především pro jejich rodinu a rodičovskou roli. Všichni účastníci vnímají

absenci jednoho z rodičů během dětství jako fakt, který ovlivnil jejich názor na rodičovství. I přes absenci jednoho z rodičů, hodnotili své dětství jako hezké. Shodli se však v tom, že je velice důležité, aby zachovali úplnou rodinu pro své děti a pokud by došlo k rozpadu vztahu, aby zůstali pro své děti rodiči i nadále a neopakovali chyby svých rodičů. Rovněž u dětí dbají na budování respektu vůči druhému rodiči. Ač účastníci pochází z neúplných rodin, a většina z rodin rozvedených, jejich názor na manželství je pozitivní. Vnímají jej jako stvrzení vztahu a rodiny, ale i jako prostředek k zajištění partnerské stability a jistoty zabezpečení, přičemž zde nehraje roli to, zda se jedná o muže či ženy a zda byli vychovávaní matkou či otcem.

❖ Jaký vzorec k řešení krizí si účastníci ze své orientační rodiny přináší do vlastního partnerského života?

Tato otázka byla zodpovězena prostřednictvím kategorie Řešení partnerských krizí, která zahrnuje subkategorie: Rodičovský vzor při řešení krizí; Přístup k řešení partnerských konfliktů; Odborná pomoc při řešení partnerské krize; Rozpad vztahu, Subjektivní pohled na rozvod.

Výsledky výzkumného šetření poukazují na skutečnost, že účastníkům chyběl v orientační rodině vzor při řešení partnerských krizí, avšak jejich názor při řešení sporů je ovlivněn i tím, jakým způsobem přistupovali ke konfliktům jejich pečující rodiče vůči jim samotným. Otcové používali vůči účastníkům spíše represivní přístup, kdy k řešení sporů využívali různé formy trestů. Matky k řešení sporů přistupovaly formou psychického nátlaku, kdy vyjádřily své pocity a následně s účastníkem nekomunikovaly nebo se jednalo o hysterické výstupy vyústěné fyzickým trestem. Pouze jedna účastnice uvedla, že její matka přistupovala k řešení konfliktů konstruktivně. V porovnání s přístupem k řešení partnerských konfliktů účastníků je patrný určitý vliv orientační. Tam kde v orientační rodině účastníci byli vystaveni při řešení konfliktů určité míře agrese, mají tendence při řešení sporů k verbální či fyzické agresi. I když následně se snaží o konstruktivní vyřešení sporu, předchází tomu nepřiměřený nával emocí s agresivním nábojem. Tam, kde rodič využíval některou z forem psychického nátlaku, mají účastníci tendenci k pasivitě a ústupu při řešení sporů. Všichni účastníci shodně uvedli, že v případě konfliktu jsou schopni uznat svou případnou chybu a omluvit se, přičemž dva se zmínili o tom, že jejich partneři se nikdy neomlouvali. Zde lze spatřovat motivaci k udržení vztahu.

Názor na odbornou pomoc, jako jednu z možností pomoci při řešení partnerské krize, měl negativní pouze jeden z účastníků. Domníval se, že pokud si nejsou partneři schopni pomoc sami, nemá vstup třetí osoby do krize význam. Dle jeho názoru by se partneři následně vrátili již k zažitému modelu, který měli před vyhledáním pomoci. Zbylí účastníci vnímají názor nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém. Ač jí nevyužili, odborné pomoci při řešení partnerské krize by se nebránili. Rozvod či rozchod vnímají účastníci jako krajní řešení, a to především v případě nějaké patologie, která by vztah provázela, jako je alkoholismu, domácí násilí, gambling apod. V případě partnerské krize, která nepramení v patologii, se účastníci shodli, že pokud ve vztahu figurují děti, je velice důležité vztah zachovat.

6.2 Hlavní výzkumná otázka

❖ Vnímají účastníci v období zralé dospělosti vliv absence rodičovského vzoru v orientační rodině na jejich partnerský život?

Z výzkumu vyplývá, že účastníci vliv absence rodičovského vzoru v orientační rodině vnímají, a to především v oblasti vlastní rodiny a rodičovství, čemuž přiřkládají velký význam. Je pro ně velice důležité, aby v zájmu dětí rodinu zachovali. V případě rozpadu rodiny mají snahu svou rodičovskou roli zachovat a i nadále v dítěti budovat respekt vůči druhému rodiči. Díky zkušenosti z orientační rodiny mají tendenci věnovat výběru svého životního partnera větší pozornost a následně mají snahu partnerský vztah udržet, což je patrné i na přístupu k partnerským krizím, kdy jsou ochotni pro zachování rodiny využít i odbornou pomoc. Rovněž lze pozorovat snahu konflikty řešit, a to i přes počáteční přísun negativních emocí, přičemž jsou v případě chyby schopni vyjádřit omluvu. Další oblast, kde se odráží vliv orientační rodiny na partnerský život účastníků, je finanční jistota a stabilita, kde je patrný rozdíl mezi muži a ženami, což je způsobeno především péčí o děti, která je rolově přisouzena ženám. Pro ženy je daleko obtížnější přijmout finanční závislost na partnerovi, a to především proto, že v orientační rodině měly vzor osamělého rodiče, jako finančně nezávislého a soběstačného člověka. Druhým faktorem byla obava z toho, že v případě rozpadu partnerství může žena zůstat bez prostředků a bez zázemí, což má pro ni značně negativní sociální dopad. Shodný názor však mají na

důležitost finanční jistoty a stability. Z výzkumu je patrné, že na nákladech na domácnosti se podílejí oba partneři dle svých finančních možností a každý hospodaří se svými příjmy zvlášť. I přes zkušenost z neúplné orientační rodiny, nikdo z účastníků nemá na manželství negativní názor a naopak jej vnímají jako stvrzení vztahu a motivaci k jeho udržení. V otázce rozvodu všichni účastníci uvedli, že je pro ně rozvod mezním řešením partnerské krize. Přikláněli by se k němu v případě, že by byla v rodině výrazná patologie jednoho z partnerů nebo by byl jejich vztah narušen natolik, že by měl negativní dopad na fungování rodiny.

Tabulka č. 3 Výstup z analýzy

Kategorie	Výstupní data
Hodnocení partnerského života	<i>výběr partnera</i>
	<i>životní hodnoty</i>
	<i>finanční stabilita</i>
	<i>finanční nezávislost</i>
Vnímání rodiny a rodičovství	<i>úplná rodina</i>
	<i>rodičovská role</i>
	<i>stvrzení vztahu a rodiny</i>
	<i>respekt k partnerovi</i>
Řešení partnerských krizí	<i>pochopení partnera</i>
	<i>děti motivací</i>
	<i>selhání ve vztahu</i>
	<i>prevence rozvodu</i>

7 Shrnutí a diskuze

Rodina je v životě jednice nepochybně základním činitelem, který od narození ovlivňuje nejen jeho fyzický vývoj, ale i ten duševní. Je zdrojem různých vzorců chování a hodnot, které si jedinec vědomě či nevědomě osvojuje a které se promítají do jeho společenského a partnerského života (viz kapitola 1). Neúplnost rodiny způsobená absencí jednoho z rodičů, tak bezesporu činí určité obtíže způsobené absencí vzoru partnerského chování mezi rodiči. Jedinec je tak ochuzen o vzory chování související s projevem citů a zájmu o protějšek, s finančním hospodařením, řešením partnerských krizí atd. (viz kapitola 1.3). Je na místě uvést, že každý si svými partnerskými zkušenostmi utváří představu o tom, co by od partnerství

očekával nejen v orientační rodině, ale lze pozorovat vzory i v širším okolí, mediích atd. Jedinec tak získává určitou představu, kterou následně konfrontuje se svým vlastním partnerským vztahem a ne vždy se ztotožňuje (viz kapitola 3.1). I přesto všechno je partnerský vztah rodičů tím prvním a neopomenutelným, který vnímá.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda a v čem lze pozorovat vliv absence jednoho z rodičů na partnerský život jedince v období zralé dospělosti, kdy je rodina jedním z jeho stěžejních zájmů. Z výzkumného šetření vyplynulo, že jedinci, kteří vyrůstali bez jednoho z rodičů, vnímají zásadní vliv orientační rodiny především v přístupu ke své rodičovské roli a udržení partnerského vztahu, s cílem zachovat úplnou rodinu. Je pro ně velice důležité, aby pro své děti zachovali úplnou rodinu a neopakovali chyby svých rodičů. V případě, že se partnerský vztah rozpadne, dbají v zájmu dětí na udržení své rodičovské role a snaží se u dítěte podpořit respekt vůči druhému rodiči. V souvislosti s muži o tom ve své práci hovoří i Janošová (2008), kdy poukazuje na skutečnost, že díky absenci otce v dětství, vnímají odloučení především od synů velice úzkostně, a proto také mají snahu s nimi budovat lepší vztahy. Nebojím se podotknout, že toto tvrzení lze uplatnit i na opačném pohlaví. Ztotožnění partnerského ideálu a partnerského života je naplněno u jedinců, u kterých se shodují životní priority s životními hodnotami současných partnerů. Vztahy jedinců, jejichž bývalí partneři pocházeli z úplných rodin, byly problémové a skončili rozpadem partnerství. To potvrzuje skutečnost, kterou uvádí Šmolka (2005), kdy u partnerů sdílejících stejné představy o partnerství, je vysoký předpoklad toho, že jejich vztah vydrží. Pokud jsou však z odlišných rodin a mají jiné představy o fungování ve vztahu, může docházet k častým konfliktům. Výzkum dále poukázal na to, že jsou jedinci při řešení sporů ovlivněni přístupem pečujících rodičů třemi základními způsoby. Buď se částečně ztotožňují s přístupy k řešení partnerských konfliktů, které vůči nim praktikovali pečující rodiče, nebo se pro ně staly opačným vzorem či si zachovali vlastní postoj z dětství, tedy ústup a pasivitu. Pro zachování rodiny a vztahu jsou ochotni vynaložit značné úsilí, což je patrné i na jejich názoru k řešení partnerských krizí prostřednictvím odborné pomoci, kterou vnímají prostřednictvím nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém. Ač by se dalo předpokládat, že díky zkušenosti z rozpadu vztahu rodičů mohou mít jedinci na manželství spíše negativní názor, z výzkumu vyplývá, že jej vnímají jako stvrzení svazku a dokonce i za činitele, který

motivuje partnery k udržení vztahu. Poněšický (2012) uvádí, že je zdrojem podpory, vytváří společné zázemí, identitu, cíle a dává základ pro budování domova. Oblast finanční jistoty a stability vnímají jak muži, tak ženy za podstatnou. Faktem zůstává, že muži jsou i v současné době ti, kteří v převážné většině zabezpečují finanční stabilitu rodiny, a to díky vyšším příjmům. Drží si oddělené účty a v případě potřeby finančně partnerku podporují. Především v období péče o děti se tak ženy stávají finančně závislé na svých partnerech a jen obtížně toto přijímají. Důvodem je vzor osamělého rodiče, jako finančně nezávislého a soběstačného člověka. Druhým faktorem je obava z toho, že v případě rozpadu partnerství může žena zůstat bez prostředků a bez zázemí, což má pro ni značně negativní sociální dopad. Shodný názor však vidí v důležitosti finanční jistoty a stability. Řešení se nabízí ve společném finančním hospodaření a sdílení příjmů, tak aby oba měli přehled o příjmech a výdajích domácnosti. Jak uvádí Šmolka (2005) více praktické je, pokud s financemi hospodaří ten, kdo zajišťuje běžný chod domácnosti od nákupů, až po náklady na energie. Z výzkumu je patrné, že na nákladech na domácnosti se podílejí oba partneři dle svých finančních možností. Rozvod je pro jedince jedním z krajních řešení partnerské krize, která pramení v patologii soužití či narušení partnerské vztahu natolik, že má negativní vliv na fungování rodiny, o čemž se zmiňují i v teoretické části (viz kapitola 2.2). I přesto jej někteří vnímají jako běžnou součást společnosti, která se může dotknout každého manželství.

Ve výzkumu je nastíněno, že pro některé bývalé partnery účastníků nebyl problém vztah ukončit a najít si jiného partnera, i přestože ve vztahu figurovalo dítě. Je na místě si položit otázku, zda mají jedinci z úplných rodin nižší motivaci k zachování rodiny než ti, kteří mají zkušenost s neúplnou orientační rodinou. Ke zvážení je i otázka, zda na rozpad vztahu neměla vliv zkušenost účastníků související s absencí jednoho z rodičů, kdy neměli možnost pozorovat vzor partnerského soužití mezi rodiči a získat tak představu o partnerském chování. Jistě lze spatřit příčiny i v jiném hodnotovém systému, který si díky odlišnosti orientačních rodin osvojili, avšak to jsou témata za hranici této bakalářské práce, která by mohla být předmětem dalšího výzkumného šetření v oblasti problematiky neúplných rodin a jejich vlivů na partnerský život jedince.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem absence rodičovského vzoru na partnerský život jedince. Rodina má pro vývoj jedince neopomenutelný význam, o čemž pojednává první kapitola teoretické části této práce. Muž a žena zastávají v rodině každý svou neméně důležitou roli, která má vliv i na identifikaci dětí s rodiči a následné rodinné vztahy. Jedinec prostřednictvím rodiny získává potřebné vzory partnerského chování, které následně ovlivňují jeho samotný partnerský život. Druhá kapitola je zaměřena na situaci, kdy v rodině jeden z rodičů chybí. Zabývá se pojmem neúplné rodiny a tím, jak ovlivňuje osobnost dítěte nepřítomnost rodiče i vlastní příčina jeho nepřítomnosti. Třetí kapitola je věnována partnerskému životu jedince z neúplné rodiny. Zabývá se partnerstvím jedince, kterému v orientační rodině chyběl rodičovský vzor, výběrem partnera, ale i fázemi partnerského vztahu a případným řešením partnerských krizí.

Praktická část je věnována výzkumu vlivu absence rodičovského vzoru na partnerský život jedince. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda a v čem ovlivňuje partnerský život jedince v období zralé dospělosti absence jednoho z rodičů v jeho orientační rodině. Dle zjištěných dat má absence jednoho z rodičů vliv především na vnímání vlastního rodičovství, kdy negativní zkušenost neúplné orientační rodiny ovlivňuje přístup k rodičovské roli a také k větší snaze udržet stabilní partnerství. Ač některá partnerství neodpovídají představám ideálního partnerského života, je pro jedince se zkušeností neúplné orientační rodiny velice důležité, a to především v zájmu dětí, vztahy udržet a zachovat úplnou rodinu. Pokud již k rozpadu vztahu dojde, bylo výzkumem prokázáno, že dbají na udržení své rodičovské role a udržení respektu dětí vůči druhému rodiči. Ztotožnění partnerského ideálu a partnerského života je naplněno u jedinců, kde se jejich životní priority shodují s partnerovými. Z výzkumu dále vyplynulo, že na partnerské krize a jejich řešení má vliv i přístup k řešení konfliktů, který vůči nim uplatňoval pečující rodič během dětství, a to tak, že částečně převezmou jeho způsob řešení, nebo se pro ně stal tento způsob negativním a zaujímají jiný, či si zachovali postoj z dětství řešením sporů pasivitou či ústupem. Pro řešení partnerské krize jsou ochotni využít i odbornou pomoc s cílem zachovat udržet vztah a zachovat rodinu.

Je více než patrné, že vliv absence rodičovského vzoru je patrný především ve vnímání vlastní rodiny a rodičovství, která je pro jedince v období zralé dospělosti jednou z nejdůležitějších priorit jeho života.

SEZNAM ZDROJŮ

Literární zdroje:

Barrett, L., Dunbar, R., Lycett, J. *Evoluční psychologie*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7178-969-7.

Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0139-7.

Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

Gulová, L., Šíp, R. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4368-4.

Helus, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80247-4674-6.

Helus, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80247-4674-6.

Janošová, P. *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.

Jedlička, R. a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících, Prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.

Langmeier, J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

Langmeier, J., Matějček, Z. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-1983-5.

Matějček, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1056-6.

Matějček, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7428-797-7.

Novák, T. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.

Novák, T. *O otcovské roli. Význam otce v rodině*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4498-8.

Poněšický, J. *Fenomén ženství a mužství*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-546-6.

Praško, J. *Asertivita v partnerství*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-12-46-6.

Procházka, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

Strauss, A., Corbinová, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

Svoboda, J., Němcová, L. *Krizové situace výchovy a výuky*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-935-8.

Šmolka, P. *Výběr partnera – Pro nezadané i zadané*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1080-3.

Špatenková, N. *Krize, Psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0888-4.

Vágnerová, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vodáčková, D. a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

Mediální zdroj:

Klíma, P. *Výchova dětí v úplných a neúplných rodinách: Proč děti potřebují rodičovské vzory?* 22.9.2015. video. Šance dětem. Pedagogicko-psychologická poradna Praha 9. dostupné on-line na: <https://www.sancedetem.cz/cs/prectete-si/video-4.shtml>.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Přehled účastníků výzkumu

Tabulka č. 2 Přehled kategorií a subkategorií

Tabulka č. 3 Výsledky výzkumného šetření

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Tazatelské schéma rozhovoru

Příloha č. 2 Ukázka rozhovoru s účastnicí Klárou

Příloha č. 3 Ukázka rozhovoru s účastníkem Janem

Příloha č. 4 Ukázka rozhovoru s účetnicí Sylvou

Příloha č. 5 Ukázka rozhovoru s účastníkem Tomášem

Příloha č. 6 Ukázka rozhovoru s účastnicí Terezou

Příloha č. 7 Ukázka rozhovoru s účastníkem Matějem

Příloha č. 8 Kategorie, subkategorie a jejich souvislosti

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Tazatelské schéma rozhovoru

ZVO: Vnímají účastníci v období zralé dospělosti vliv absence rodičovského vzoru v orientační rodině na jejich partnerský život?

SVO 1: Naplňuje účastníkův současný partnerský vztah představu o ideálním partnerství?

1. Jak si představuje ideálního partnera?
2. Splňuje partner tato očekávání?
3. V kolika letech začal navazovat partnerské vztahy?
4. Kolik partnerů a dlouhodobých vztahů měl?
5. Z jaké rodiny pochází partner?
6. Shodují se v pohledu na život?
7. Jak finančně hospodaří?
8. Jaký má názor na manželství?

SVO 2: V čem spatřují účastníci vliv orientační rodiny na současné vnímání partnerského života?

9. S kterým z rodičů vyrůstal?
10. Jaké měl dětství?
11. V jakých situacích mu druhý rodič nejvíce chyběl?
12. V čem si myslíte, že ho původní rodina v oblasti partnerských vztahů nejvíce ovlivnila?

SVO 3: Jaký vzorec k řešení krizí si účastníci ze své orientační rodiny přináší do současného partnerského života?

13. Jakým způsobem řešil pečující rodič konflikty?
14. Jak přistupuje k řešení sporů?
15. Je schopen přiznat chybu a omluvit se?
16. Jaký má názor na rozvod?
17. Jaký má názor na řešení partnerské krize odbornou pomocí?

Příloha č. 2

Ukázka rozhovoru s Klárou

T: „*Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?*“

K: „*Ježíš, no, tak asi jo. Doufám, že se to nikam nedostane.*“

T: „*Jak by mě vypadat tvůj ideální partner a jaký vlastností by měl mít?*“

K: „*Takže ideální partner. Tak já bych chtěla po ideálním partnerovi, budu to brát už z toho pohledu rodinného, takže hlavně, aby nás měl všechny rád, aby se nám věnoval, aby byl upřímnější, staral se o nás, věrnej a prostě měl zájem o tu rodinu, o ten rodinný život.*“

T: „*Hm, a co se týče třeba vzhledu?*“

K: „*Tak jako vzhled je důležitější, nebudu říkat, že ne, ale teď třeba už si myslím, že vzhled není všechno. Ted' už třeba nevybírám podle vzhledu, tak jako jsem dřív vybírala. Ale vzhled je určitě důležitější. Nechtěla bych mít silného partnera. Mam radši hubenější typy. Barva vlasů, očí, tak na tom nezáleží. Beru to jako celek.*“

T: „*Splňuje to tvůj současnej partner?*“

K: „*Já myslím, že jo, že se mi líbí jako chlap.*“

T: „*Co se týče těch charakterových vlastností?*“

K: „*To je horší. Jako protože my, když jsem se poznali, tak jsem si myslela, že je jiný, než, když se ukázalo, že jako, protože je to takovej ten člověk, co navenek si hraje na něco a uvnitř takovej není. Ale zas to není něco takovýho, s čím bych nedokázala žít.*“

T: „*Máš pocit, že je vůči tobě jako neupřímnější?*“

K: „*To určitě, no. Takovej sobeckej, sebestřednej. To mi vadí, tyhle vlastnosti.*“

T: *V kolika letech jsi začala navazovat partnerský vztahy?*

K: „*Já, v 16, v prváku na střední. První vztah a první dlouhodobý vztah.*“

T: *Kolik jsi měla partnerů?*

K: „*Partnerů jsem měla 5,6.*“

T: „*To byli ty dlouhodobý a měla jsi třeba krátký známosti.*“

K: „*Měla.*“

T: „Těch bylo hodně?“

K: „Těch bylo hodně!!! Těch bylo možná víc, než jsem chtěla.“

T: „Z jaký rodiny pochází tvůj partner?“

K: „Z neúplný rodiny. Rodiče jsou rozvedený. Má 3 ségry, byly celkem 4 děti a máma zůstala na všechny ty 4 děti sama. Ten táta se ze začátku zapojoval, pak vůbec. Finančně, ani se jako nestaral.“

T: „Takže to máte podobný?“

K: „Hm, hodně podobný.“

T: „To, co byste chtěli od života, máte podobný, ty představy?“

K: „Já myslím, že jo, i ne. Já jsem takovej ten člověk, že tohleto, co mám, mi k životu stačí. Takovej ten prostě klasickéj život. Mít rodinu, děti, práci, prostě fungovat, užívat si, dovolená. On je takovej, že furt něco, jako víc. On je takovej akční, že jemu tohleto prostě nestačí. On musí furt něco vymýšlet, různý akce pro lidi, a prostě furt musí něco dělat, něco navíc. Nestačí mu tehle stereotyp, tahle klasika.“

T: „Jak finančně hospodaříte?“

K: „No, my jsem teď v situaci, kdy já jsme bez příjmu. Jsem vlastně, čekáme prcka, jsem na úřadu práce a můj příjem je nula, takže finance, to je všechno v režii partnera.“

T: „Jak se s tím smiřuješ.“

M: „Těžko, protože jsem byla vždycky soběstačná a nikdy jsem nepotřebovala žádnou finanční dotaci od partnera, ale zase to, on je takovej, že ty peníze mi dává, že nejsem v situaci, kdy bych se musela o něco prosit, že furt ty peníze mám, abych mohla normálně fungovat. Nakupovat pro sebe, pro prcka, že to není tak hrozný, jako když jsem věděla, že do téhle situace přijdu.“

T: „Takže si je vědom, že musí rodinu zabezpečit, že by se cukal?“

M: „Jako překvapil mě, že když má peníze navíc, tak mi je dá. Teď třeba dostal 13. plat. Jako mám to i na jídlo na všechno, jako tohle, ale dál mi peníze na 3 měsíce. Čekala jsem to horší, protože přece jenom příjem nula.“

T: „Hm, a vidíš v tom třeba důkaz toho, že si tě váží, že si tě cenní? To jakože nemá problém ti ty peníze dát, že ti důvěřuje v tomhle směru?“

M: „Určitě vidím to, že se o nás dokáže postarat, ale hlavně, že se chce postarat, že i si vezme práci navíc, aby peníze byly. Jo, že vidím, že o tu rodinu stoj, protože v táhle situaci jsem kvůli tomu, že chceme druhý dítě, že jo. Jinak já práci měla všechno, prostě vidím, že o to stojí.“

T: „**A myslí, že na to mělo vliv to, že vyrůstal jenom s tou mámou, že to ta máma neměla jednoduchý?**“

K: „Tak ta jejich mamka to vůbec neměla jednoduchý, protože zůstala se čtyřma dětma sama a čtyři děti, jako sama ženská, si myslím, že pro ni bylo hodně těžký. Ale jejich mamka je taková, že by se pro ně rozdala, takže ona měla strašně zaměstnání, brigády přes internet dotazníky a podobně, todleto, že honila prostě peníze, aby voni měli to, co by měli jako v normální rodině. Takže tam bych viděla jako to, že prostě ty peníze se musí jako vydělávat, aby ty děti měly to, co chtěj. A on prostě když chtěl počítač, tak ta mamka musela víc pracovat. Tak v tomhle asi jo.“

T: **Jaký máš názor na manželství?**

K: „Na manželství? Já si myslím, že teď už to důležitý není. Tak my jsem se nevezli a nevypadá, že bysme se brali. Prej až zhubnu po druhým dítěti, tak to nebude problém, protože ta vyhlídka 40 kil, vid', tak jako. No, ale to je jako ze srandy. Já si myslím, že to důležitý není, nějakaj papír. Majetek, co máme, jsem vesměs nabyli spolu. Spíš z toho pohledu tý holčičky, ty svatební šaty, princezna....ale že bych to potřebovala k živou?! Možná ještě v tom, bejt jako celek, jako ta rodina, mít to stejný jméno. Jako třeba mi vadí, když někam volám a potřebuju vyřídit něco za něj. Jakože v tomhleto, ale jinak jako pro mě osobně nějakaj papír není důležitěj. Že bych to potřebovala a vyžadovala, to určitě ne.“

T: **S kterým z rodičů jsi vyrůstal/a?**

K: „No, vyrůstala jsem od 6let s mamkou a od 2 roky mladší ségrou.“ ...

T: „**Co ti mamka do života dala?**“

K: „Mamka mi dala do života to, že tu soběstačnost, že se o sebe postarám, že prostě jako, že jsem vyrůstala v tom, že ta máma se musela všechno postarat sama, všechno zvládala sama, všechno ustála, jo. Vychovávat, pracovat, domácnost. Tak tohle to mi dala do života a myslím si, že i taková jsem, že si všechno doma udělám, jo?! To jsem si asi přinesla sem do vztahu, že jako nejsem závislá na partnerovi, že to vlastně všechno zvládne ta ženská sama.“ ...

Příloha č. 3

Ukázka rozhovoru s Janem

T: „Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?“

J: „Jo, nevadím mi to.“

T: V čem si myslíš, že tě tvoje původní rodina v oblasti partnerských vztahů nejvíce ovlivnila?

J: „Hm, nevím, co by to mohlo bejt. Možná opatrnost ryze ve smyslu jistoty. Prostě nedal bych se dohromady s ženskou, s kterou jako, jelikož jsem jich pár zažil. Táta neměl jednu partnerku a člověk viděl nějaký matice osobnosti a po nějaký době se můžou některý ty návyk nebo jako zvyky změnit, že jo a prostě člověk je opatrnější ve výběru partnerek. Člověk si vybere to nejmenší riziko, že jo. Ženská, která nic nedělá, nebo s kterou si nepopovídá, je taková kotva, že se nestará o děti, snaží se vyloučit ty věci, který z mámy dělají nemámu. Protože jsem o těchle vztahových věcech musel přemýšlet daleko dřív a v jinech rovinách, než mý vrstevníci, kterejm to doma prostě fungovalo a neměli potřebu na to zaměřovat pozornost. Třeba tak.“

T: „Kolik jsi měl vztahů a který byl nejdelší?“

J: „Nejdelší vztah byl 3 měsíce, ale pak přišel jeden a ten trvá furt, že jo. Už 7 let a těch krátkejch? Ježišmarja, nevím, mám to přesně spočítat? Asi 10.“

T: „A v čem si myslíš, že si jste v oblasti vztahů s tátou podobní?“

J: „Hele, je to v přístupu k partnerkám. Já jsem se poučil z jeho chyb. Tak já si vybíral partnerku v jiný době. Tenkrát do toho lidi lezli a nedovedli si to ani představit. Nedělal jsem ty chyby, jako dělal on. Pochopil jsem zase jako, člověk musí být trochu soudnej.“

T: „Jakým způsobem řešil táta konflikty?“

J: „Jako do hádky?“

T: „Hm, do hádky. Křičel na tebe nebo řešil to v klidu, nebo sahal do krajních mezí třeba až k agresí?“

J: „No, já si myslím, že to tak nehrotil. Když to bylo něco závažnějšího, tak jsem dostal proutkem přes zadek, že jo. Taková klasická výchova.“

T: „Vnímáš fyzický trest jako dobrou věc, dobrý způsob řešení problému?“

J: „Jo, ale prostě nedá se to používat ve 100% případech. Prostě je to takový to, prostě na 99% to dáš, že jo, a když to nepochopí a už je to v extrémě, kterej slovama je nezvladatelný, že jo, tak tohle je to řešení.“

T: „Jak přistupuješ k řešení sporů Ty?“

J: „No, když už přeteče pomyslný pohárek, tak vybuchnu. Prostě, když mě naštvě, tak vysypu, co mě štve, a to většinou nečeká vůbec, ta si žije v tom, že je všechno v pořádku, že jo. A náhle smršť, čehosi nepochopitelného, což jí rozzuří, že jo a moje smršť je jak odražený tenisák od stěny a velkou rychlostí se na mě řítí a já musím být hustější a dát jí najevo, že už je to jako opravdu za hranicí a málokdy se potká s pochopením a většinou to vyburcuje větší jakoby odrazu schopnost všech útoků, ale není to ve všech případech. Někdy to nechá bejt. Tak takhle no. Gradu je to, pak se to uklidní. No, nejlepší je odejít, aby každá strana konfliktu dostala svůj prostor, aby se s tím mohla vypořádat a zpracovat ty data, zchladit si krev a uvědomit si, že to asi jo, že to asi člověka štve, ale přeci si kvůli takový kravině nebudeme kazit život. A pak je udobřování, no. Když druhá strana dostane dostatek času, aby si to uvědomila, tak je to no. Je to prostě oboustranný, no, tak se prostě zchladíme a zase dáme na první místo to, co je pro nás důležité, aby sme tvořili pevný a harmonický vztah.“

T: „Jste schopní ten konflikt potom spolu probrat?“

J: „A tak jo, my se známe. My se pochopíme, a když to jeden nepochopí, tak se k tomu vrátím a tahle uklidňující situace se děje až po druhým kole.“

J: „Jak často se s partnerkou hádáš a proč?“

J: „Všechno možný. A hádáme se ne zas tak úplně často. Něco jsou kraviny něco i závažnějšího třeba no. Ale ne zas tak něco, že by to bylo úplně na rozchod, až teda na pár výjimek, tak to. No, zdravě a malichernosti. Nejsou to žádný zásadní věci.“

T: „Jsi schopnej přiznat chybu a omluvit se?“

J: „Hm, myslím si, že jsem schopnej přijít a omluvit se.“

T: Jakej máš názor na rozvod?

J: „Rozvod, no děje se to, že jo. Může se rozvést manželství, který jsou spolu 15, 20 i 30 let. že jo. A rozejdou se, že prostě.“...

Příloha č. 4

Ukázka rozhovoru se Sylvou

T: „Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?“

S: „Určitě, když ti to pomůže.“

T: „Jaký jsi měla dětství?“

S: „Když bych to měla zjednodušit jedním slovem, tak jako pěkný. Já ho nevnímám jako špatně, jako nějak negativně nebo, že bych o něco zásadního jako přišla. Jo a to dokonce z toho aspektu, že naši rodiče nebyli spolu. Nevnímala jsem, že bych o něco přišla, já jsem to tak prostě nevnímala, že mi tam něco chybí.“

T: „V tom běžném životě ti tam ta máma nechyběla?“

S: „Hm, ani ne, je to možná tím, že my jsme byli relativně malý a ten vztah tam pořádně nikdy nefungoval. Jako, že bych to jako dítě nějak řešila a toužila to, změnit, tak to úplně ne. Já si teda vybavuju, jako dítě, že prostě párkrát jsme se ptali, proč jako nebydlí společně a proč tam nemůže bejt, že bysme byli rádi, kdyby byli spolu a spíš mi přišlo, že to bylo daný tím, že to dítě vidělo ty modely okolo sebe, jako úplný tý rodiny a nechápal úplně spíš rozumově, proč to tak je, no. Takže, jako, když bych měla zhodnotit to dětství s tátou, tak dobře, určitě. Já ho mám teda hrozně ráda za to, jak nás vychovala a respektuju ho teda velmi, protože to pro něho muselo bejt hrozně těžký, byť tam ten element tý naší babičky zdický byl taky hodně významnej teda, ale jako, ale on mi dal trošku jinej pocit jistoty v tom dětství. Jako prostě, jsme věděli, že se o nás vždycky postará, že nám dá zázemí, domov. Jako cejtili jsme, že nás hrozně miluje, ale že by to někdy řek nebo nám to dával nějak jako extra najevo nebo s náma prostě nějak si budoval tu citovou vazbu, nějak přímo, tak to úplně ne.“

T: „Jako že by za tebou přišel a pohladil tě, pomazlil tě?“

S: „Hele, to si nevybavuju. To vůbec si nevybavuju, jako jeden, nebo pár momentů, kdy jako přišel a řek: Tak co, co kluci, třeba. A posadil mě na koleno, že jsme prohodili pár slov. To byly tak vzácný monety, že si je nepamatuju nebo jsme je nějak vytěsnila. No, ale on to v sobě nemá, nemá od koho. Ta jeho maminka byla prostě selka vesnická, tvrdá žena, takže ta jako metrnice, ta to sekala a tam ty city z její strany nebyly proječovány vůči nám, jako vnoučatům a tam si myslím, že ty city byly vůči jejich dětem minimálně stejny, jo. A nikdy prostě jsem neviděla, že by měla

nějakej přívětivej vztah s těma dětma, s mým tátou, a jako a podle mě ani on jejich táta, oni oba dva byli takový tvrdý sedláci, takže on to jako neměl ani odkad'. “

T: „Bylo v něčem to vaše dětství náročnější?“

S: „Hele, já to tak nevnímám, že bych byla v něčem ochuzená. Já to prostě tak nevnímám. Ted'ka zpětně si uvědomuju, že bych prostě něčím trpěla. Hele, jako děti jsme to doma brali jako fakt, že to tak je až postupně jsme viděli, že to v ostatních rodinách je jinak. Ale prostě já to neberu, prostě jako, ted'ka na to člověk kouká už jinak zpětně, už má za sebou nějakou životní zkušenost. Ví, jak věci fungují, jak by měly fungovat. Má o tom už nějakou představu a přijde mu to jako relativně hrozný zpětně, jak to dítě jako jak na něj bylo třeba něco navalenýho, jo. Ale my jsme to tak jako děti nevnímaly, prostě jo. K životu to tak nějak patří, naučili jsme se díky tomu nějak fungovat a v tom nám to přišlo přirozený. No a já bych jako zhodnotila svoje dětství jako pocity, který jsem třeba měla, jako spokojený, šťastný. Já prostě jako hodnotím jako spokojený šťastný. Neříkám, že to tam nebylo, když jsme se ptali, proč tam maminka není a proč s námi nemůže bejt na vánoce, prostě měli jsme to tak, jako takovýhle touhy, ale spíš mi to přišlo spojený, jako s tím standardním modelem, kterej jsme viděli jinde, že by nám to jako úplně nějak extra chybělo. Jako já jsme to tak nevnímala. Určitě to na nás nechalo nějakou stopu, ale když se vrátím zpátky k tomu dětství, nemám z toho úplně negativní pocit.“

T: „A v tom běžným denním životě jsi neměla pocit, že ti tam ta máma chybí?“

S: „Spíš to vidím jako zpětně. V tu dobu mi to nějak nepřicházelo, že o něco přicházím. Já to vidím zpětně, mám nějaký názory. Ted'ko to vnímám tak, že ten ženskej element mě mohl víc zjemnit. Víc ve mně uchovat tu ženskou. Já to teda nedokážu fakt jako posoudit, jestli je to moje elementární vlastnost nebo genetika, na kterou výchova neměla vliv, že jsem analyticej typ, že přemýšlím jako chlapi, je mi příjemnější společnost chlapů, protože normálně chlapi v komunikaci jasně říkaj jako věci, tak jak jsou. Prostě není v tom žádný spektrum prost nějaký přetvářky a nadsázky. Já to umím rozeznávat, ale mně vyhovuje, když v tý komunikaci prostě není, jo. Když ta komunikace je jasná, prostě si ty lidi říkaj věci tak, jak jsou a nikdo si je nepřibarvujou, jo. A prostě, jako tohleto je nějakej aspekt toho mužskýho prostředí. Nedokážu vůbec posoudit, jestli bych byla taková, i kdyby tam ta máma byla. Nebo, jestli bych byla jiná, jestli bych byla víc měkčí, víc ženštější nevím, fakt to

nevím. Možná taky ne, a nebo, taky jo. Jediný co teďka vidím, že tohleto může bejt jako určité vliv toho, ty absence ty mámy v tom dětství.“

T: „Jaký máš názor na manželství?“

S: „NO, je to podle mě jednoznačně instituce, která má význam. Já respektuju tuhle instituci. Určitě jsem proto ji zachovat, protože z mého pohledu určitě posiluje morální vazby mezi partnery a tu zodpovědnost vzájemnou vůči sobě, protože já jsem přesvědčena o tom, že to musí být v tom člověku, ale minimálně pro lidi, kteří to nemají úplně v sobě, tak to může bejt určitá základna, která jim dává tu stabilitu třeba ten vztah jako líp ustát, nějakou větší zodpovědností. Jako, mám na manželství názor jednoznačnej. Jako má to smysl a jsem proto, aby se ta instituce zachovala, jak z pohledu morální základny pro ten vztah, tak z pohledu ty právní, protože nesmyslně, jako hodně nesmyslně, možná a i když možná je v tom právě výhoda toho manželství jsou partneři, kteří nejsou k sobě tím manželstvím jako handicapovaný právně. Takže pro mě určitě.“

T: „Takže myslíš si, že to manželství může ty lidi stmelit a spíš spolu vydrží, než když jsou jen v páru?“

S: „Ano, jsem o tom přesvědčená. Je pravda, že za určitých okolností je to i bariéra, protože některý lidi spolu až nezdravě drží jen kvůli tomu institutu. Mají to vštípený jako dogma společenský, že prostě je to něco nepřijatelného to narušovat, ať už je to daný třeba náboženským základem nebo prostě jenom tím společenským. Takže, jako ten institut má i mezní hranici, do kdy dává smysl, pak už může bejt určitou bariérou vychovávat děti ve zdravém prostředí, ale je to zase o člověku. Jakou prošel výchovou, z jakýho prostředí pochází, takže ale jinak jako si myslím, že ten institut brání nebo minimálně tam má nějakou přidanou hodnotu z toho pohledu, že ty lidi jsou víc motivovaní ten vztah udržet.“

T: „Jaký máš názor na rozvod?“

S: „Za určitých okolností může být institut manželství určitá bariéra. Z mého úhlu pohledu to je u vysoce dysfunkčních vztahů, kdy opravdu prostě ty lidi nedokážou spolu zdravě fungovat. Je tam agresivita, závislosti, potom třeba není úplně jednoduchý z toho vztahu odejít a tím míň jednoduchý, když je tam ten právní aspekt toho manželství. A možná i ten morální aspekt, protože pro spoustu lidí je to selhání, prostě se rozvést.“ ...

Příloha č. 5

Ukázka rozhovoru s Tomášem

T: „Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?“

To: „Jo, asi jo, no.“

T: „S kým jsi vyrůstal, kdo se o tebe staral?“

To: „Vyrůstal jsem s mamkou, od 8 let, a s dvěma bráchama.“

T: „Co se stalo?“

To: „Táta si našel novou ženskou, s kterou si založil novou rodinu, má s ní děti a naši se rozvedli. Od té doby se o nás nezajímal.“

T: „Pozoroval jsi ty, jako dítě, nějaký problémy mezi nima?“

To: „Jo, pozoroval, táta chodil domů večer, hádali se. Jsem viděl, že to není úplně v pořádku.“

T: „Když táta odešel, jak jsi to bral?“

To: „To nedokážu asi úplně definovat. Tak byl bych nejradši, aby spolu zůstali. Táta jezdil kamionem, doma byl minimálně. Jezdil 1x za týden nebo 14 dní. Třeba a ve finále, když přijel, tak se hádali. Ve finále to bylo možná lepší.“

T: „Když měl táta volno, trávil s vámi nějaký čas?“

To: „Asi jo, trávil. To nemůžu říct, že ne, do té doby. No, tak tehdy jsme začal dělat sporty, tenis, karate a tak. Chodili jsme do lesa, dělali blbosti, běhali po lese a tak no, klukoviny. Vyrobit prak a tak no. Prostě to, co ten táta má dělat, dělal do té doby.“

T: „Jezdil za tebou potom, zajímal se o vás?“

To: „Když se rozvedli, úplně o nás ztratil zájem, přestal k nám jezdit. Máma mi nikdy neřekla, že by mu něco zakazovala nebo tak. No, vidím to i dneska, že se neozve, nemá zájem. NO, dneska o něj nemám zájem ani já za to, co udělal. No ne, ale tak v 15 se mohl sám ozvat, když už mi ta máma nestála za zadkem. Bydlel naproti škole a klidně tam na nás mohl počkat, což nikdy neudělal.“

T: „A děda s babičkou tam u vás hráli stěžejní roli, co se týče vaší výchovy?“

To: „Jo, myslím si, že jo. I do té doby vlastně než se rozvedli, protože..... táta byl furt pryč, takže jsem stejně hodně času trávil u babičky u nich na zahradě.“

T: „A že by ti tam děda toho tátu nahradil nebo byl tam nějaký mámy přítel, který by ti toho tátu nahradil?“

To: „Nebyl, děda byl prostě děda. Máma žádnýho schopnýho přítele neměla. Měla přítele, ale žádný z nich za to nestál.“

T: Kdy jsi pozoroval, že by ti táta v nějaký situaci chyběl?“

To: „V tý době nevím, ale dneska když se na to koukám, tak určitě. Konkrétní situaci nevím, ale potom, když se rozvedli, tak to bylo takový, nevím, že jo. Nevím, tak takovej jako protest můj, kdy jsem měl z dvojek čtyrky pětky, propadal jsem chytit jsem se party, začali sme kouřit, že jo chodili jsme za školu, takovýhle no...“

T: „Máš pocit, že by ten táta, kdyby tam byl, že mohl zasáhnout?“

To: „No, že by k tomu ani nedošlo, že jo svým způsobem to byl protest proti tomu, že se jako rozvedli.“

T: „Takže mamka na tebe byla jakoby krátká?“

To: „Asi jo. Myslím si, že kdyby tam ten táta byl, tak by to jako nebylo.“

T: „A když ten táta odešel, tak jsi se na ty svoje koníčky vykašlal?“

To: „Vykašlal, úplně na všechny.“

T: „Jakože mamka tě k tomu nevedla nebo ty jsi si řekl, že to nechceš děla, nebo to byla i finanční otázka?“

To: „Finančně nevím, jak to měli, do toho dneska už nevidím,ale jako prostě jsem já nechtěl, že jo. Mamka mě do toho určitě nenutila, nechala to na mně.“

T: Jaký jsi měl teda dětství?

To: „My jsme hodně byli u babičky a dědy. Peníze moc nebyly, tak jsme volnej část trávili spíš s nima. Mamka do práce sice nechodila, ale zase měla dost problémy sama se sebou. Ale jako, nemyslím si, že bysme se měli nějak špatně.“

T: „V čem si myslíš, že tě tvoje rodina ovlivnila, jako ta zkušenost, že o vás táta neměl zájem.“

To: „No, to že nikdy nechci udělat to, co udělal můj táta. Nikdy bych se nevykašlal na svý dítě nebo ani bych v podstatě nikdy neodešel od partnerky, kdyby to bylo na mně, v podstatě byl bych ochoten jí tolerovat jako spoustu věcí. Zase jako do určitý meze. Myslím, že jsem hodně tolerantní, ale zase když už tam figurovala to dítě. Snažil bych se zachovat rodinu za každou cenu.“...

Příloha č. 6

Ukázka rozhovoru s Terezou

T: „*Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?*“

To: „*No, co mi zbývá?! Ale jo, souhlasím.*“

T: „*Jak si představuješ ideálního muže?*“

Te: „*Hm, ideální muž? Tak určitě by měl bejt hodnej, ochotnej, měl by mi dávat najevo, že mě má rád, pracovitej a inteligentní. Asi by měl bejt i zručnej. Nechtěla bych chlapa, kterej neumí vzít kladivo do ruky. No, tak asi tak.*“

T: „*A po fyzický stránce?*“

Te: „*Tak určitě by neměl bejt moc tlustej. Spíš urostlejší a tmavovlasej a hnědookej.*“

T: „*Je tvůj muž takový?*“

Te: „*Jo, řekla bych, že jo.*“

T: „*Z jaký rodiny tvůj muž pochází?*“

Te: „*No, můj muž je z úplný rodiny. Vyrůstal na vesnici a táta je soukromej zemědělec. Od malička musel pomáhat se zvířatama a i na poli. Jeho táta ho nikdy moc nešetřil, ale zase ho naučil bejt pracovitej. On furt něco musí dělat, někde něco tvořit, vymýšlet. Je to takovej, no, nemá prostě rád povalování. No a jeho mamka je taková ta typická mamka. Vždycky se starala o to, aby měli všichni pohodlí a někdy až na úkor svýho vlastního. Je strašně obětavá a moc milá. Jako, jeho rodinu mám fakt ráda.*“

T: „*Myslíš si, že se shodnete v nějakých životních prioritách?*“

Te: „*Já si myslím, že jo. Oba dva jsem docela pro rodině založený a snažíme se proto dělat maximu. Máme starej barák, kterej teď rekonstruuujeme a snažíme si vlastně budovat hezký zázemí pro děti. Jako, je to občas náročný, protože já jsem na mateřský a jedinej příjem, kterej máme, tak nosí partner. No, ale dá se to. Hodně nám pomáhá jeho rodina. Hlavně jeho táta a brácha, takže veškerou zedničinu udělaj oni. Jako je fakt, že v létě je to složitější, protože maj sklizně atd., ale i tak se to dá nějak zvládnout.*“

T: „*Jak to máte s penězi, kdo u vás drží kasu?*“

Te: „Tak, protože manžel se nerad stará o peníze, tak to spravuju všechno já. Máme teda společnej účet, a když je potřeba něco zaplatit, tak to zaplatím a manžel se o tom dozví, když mu přijde sms z banky. Moc to ale neřeší. Je docela skromnej a já taky, takže nejsme zvyklý moc utrácet. Jako, nikdy jsme se kvůli penězům nemuseli hádat a vlastně mi to tak vyhovuje. Oba máme přehled.“

T: „Jak to měli ohledně financí jeho rodiče?“

Te: „No, co vím, tak kasu u nich drží mamka, takže asi stejně jako u nás. Já teda z toho mám takovej pocit, že je to jako prostě důkaz důvěry, že jako ten chlap tý ženský věří, že je hospodárná.“

T: „Jaký názor máš na manželství, co pro tebe znamená?“

Te: „Na manželství mám názor dobrej. Tak my jsme manželé a brali jsme se po 2 letech známosti. Měli jsme menší svatbu, jen v rodinném kruhu, ale o to krásnější. Jako, ani jeden z nás netoužil po něčem, jakože pompézním. Prostě jsme se měli rádi, chtěli jsme děti, tak jsme se vzali. Jako, vidím v tom dost výhodu např. při řešení nějakých třeba úřednickejch věcí, jakože to můžu vyřešit za manžela. On je fakt dost vytíženej a na nějaký papírování ho neužije.“

T: „Co teda pro tebe to manželství znamená?“

Te: No, znamená pro mě určitou jistotu. Jako můj chlap je fakt skělej a vím, že se o nás vždycky postará.“

T: „Jaký jsi měla dětství?“

Te: „Tak já jsme vyrůstala s mamkou. Táta umřel, když jsem byla malá. Byly mi asi 4 roky. Vlastně si ho ani nepamatuju. Znáám ho jen z vyprávění od mamky a babičky, a z fotek. Moje dětství bylo docela fajn. Bydleli jsme na vesnici, ve který žila i moje babička s dědou. Hodně času jsme trávili společně. Hlídali nás, když mamka byla v práci. Brácha hodně k dědovi přilnul. Děda ho učil všechno možný, dělat s různým náradím, jezdit na pionýru nebo malotraktoru. Jako, byla to někdy fakt sranda. Jako moje dětství bylo fajn.“

T: „Co se stalo, že jste zůstali jen s mamkou?“

Te: „No, táta měl akutní leukemii a umřel.“

T: „Vnímala jsi tu jeho smrt nějak?“

Te: „No, tak já si to moc nepamatuju. Jako, pamatuju si, že jsem vnímala, že tu jako není byla smutná, že jako odešel a že všichni ostatní byli taky smutní. Ale...moje

maminka byla strašně statečná. Jako nikdy se před námi kvůli tomu nehroutila. Asi, jako jí to prostě v té době vzalo, ale já si to prostě nepamatuju. Jako prostě to brala tak jako to je. Chodili jsme na hřbitov zapalovat svíčky a starat se o táty hrob, což teda děláme pořád, ale už ne tak často. Jako to, že mi táta chybí jsem začala pozorovat až třeba kolem puberty, ale spíš jako prostě z té představy toho táty. Já jsem tátu vlastně neznala, ale viděla jsem ty táty kolem, jak je to vlastně faj, když tady je, no prostě.“

T: „Jaký vztah máš s mamkou?“

Te: „Maminka je skvělá. Já si jí hrozně moc vážím za to, co pro nás všechno dělala a že to jednoduchý neměla. Vychovávala dvě děti sama a někdy to bylo fakt složitý, jako myslím po finanční a vlastně i ty psychická stránce. Ale, jako vždycky tu pro nás byla. Vždycky nám dávala najevo, že nás miluje, mazlila nás, četla nám pohádky před spaním, prostě o nás pečovala, i když toho měla jako dost, no. Jako, vždycky jsem se jí mohla svěřit a nikdy se ke mně neotočila zády.“

T: „V čem ti táta chyběl?“

Te: „No, tak asi v takových těch dětských hrách s tátou. Takový ty já nevím, bojovky, lezení na stromy a tak no asi..No a možná v pubertě, když jsme se cejtila bejt mámou nepochopená, tak asi ta opora druhýho rodiče. No tam asi mi chyběl dost, no.“

T: „V čem si myslíš, že tě to z hlediska vztahů ovlivnilo?“

Te: „Ve vztazích? Tak asi smysl pro rodinu a možná to, že si má člověk vážít každý společný chvíle. Jako díky tátově smrti vím, že kdykoliv může přijít cokoliv a jako prohádanej život a pak litovat, když někdo třeba odejde, to je hrozný. Jako dalo mi to, že si mám vážít toho, co mám a hlavně, že někoho mám.“

T: „Když jste se s mamkou třeba pohádaly, jak k tomu přistupovala?“

Te: „Moje mamka ke všemu přistupovala hrozně klidně. Jako, když se třeba něco stalo, co se jí nelíbilo, tak si s náma sedla, řekla nám, co se jí jako nelíbí, jak se cejtí a co by bylo fajn, aby to už nebylo, a vlastně jsme to jako probrali. Nikdy se nestalo, že by na nás křičela, že by nás snad uhodila, to jako fakt ne.“

T: „Jak řeší spory ty?“

Te: „Tak já si myslím, že to mám asi stejný. Jako fakt nemám ráda hádky a křik a můj manžel naštěstí taky ne, takže když se vlastně něco stane, tak my si to v klidu vyřikáme a nějaký řešení najdeme.“ ...

Příloha č. 7

Ukázka rozhovoru s Matějem

T: „*Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?*“

M: „*Ano, souhlasím.*“

T: „*Jak si představuješ ideální partnerku?*“

M: „*Tak moje ideální partnerka by měla být věrná, inteligentní. Měla by mít smysl pro humor a taky pro rodinu. Musí umět vařit a bejt pořádkumilovná. Vzhledově mám radši modrooký blondýny a klidně může mít i nějaký kilo navíc, ať je za co chytit.*“

T: „*Je taková tvoje přítelkyně?*“

M: „*Tak, já teď žádnou nemám, ale co jsem měl přítelkyně, tak většinou takové byly.*“

T: „*A co bylo důvodem rozchodu?*“

M: „*No, většinou se jí nelíbilo, že mám hodně blízko k mamince .Ona mě prostě potřebuje. Je no, je furt sama a nikoho kromě mě nemá. Nikdo jí s domem nepomůže, tak jí v tom nemůžu přeci nechat.*“

T: „*Jaký máš názor na manželství?*“

M: „*No, manželství je asi dobrá věc. Moje rodiče byli manželé a tak to asi má bejt. Proti manželství nic nemám a myslím si, že jestli se maj dva lidi rádi, tak se vzít maj.*“

T: „*Kdo tě vychovával?*“

M: „*Vychovávala mě maminka. Byl jsem její jediný dítě, tak jsme byli furt sami. S maminkou jsem měl a pořád mám hezkej vztah. Ona je strašně citlivá a co táta umřel, měla o mě hroznej strach. Musel jsem se včas hlásit, když jsem šel ven, nikdy mě nepouštěla nikam na víc jak dva dny. Strašně dbala na to, aby se mi nic nestalo. Vlastně nikdy mi nedovolila třeba lézt po stromech, aby se mi něco nestalo. Někdy jsem si připadal, jako v bublině, ale mám jí hrozně rád a vlastně nikoho kromě ní nemám a nikdy jsem moc neměl.*“

T: „*Co se tatínkovi stalo?*“

M: „*Měl autonehodu. Úplně živě si pamatuju, když to mamince zavolali. Začala brečet. Já brečel taky. Vysvětlovala mi, že už se táta nikdy nevrátí, že už budeme už*“

jen sami. Chodili jsme na hřbitov skoro obden. Docela dlouho trvalo, než se z toho maminka alespoň trochu dostala. Doma máme pořád jeho fotku s černou páskou.“

T: „A měl jsi po smrti kolem sebe nějakýho jinýho chlapa, jinej mužskej vzor?“

M: „No, když táta umřel, tak jsem měl ještě dědu a babičku, který si mě občas brali, ale děda umřel, když mi bylo 10 let, kak už jsem kolem sebe žádnýho chlapa neměl. Máma si nikoho nehledala.“

T: „Kdy ti táta nejvíc chyběl?“

M: „No asi v těch chlapskejch věcech. Takový ty opravy v domácnosti, při učení řízení auta a tak, no. Jako, asi to možná, nebo nevím, no. Jako nikdo se mnou nedělal takový ty klučičí lumpárny, co dělali tátové mých kamarádů. To jsem jim asi záviděl.“

T: „Co si myslíš, že ti tvoje rodina do života dala?“

M: „Já si myslím, že hodně velkej smysl pro rodinu a hlavně úctu k ženám. Jsme teda dost stydlivej, ale nikdy bych ženskou neponížil a ani jí nikdy nějak neublížil. Tak asi v tom no.“

T: „Plánuješ děti?“

M: „No, já mám teď syna s bejvalou přítelkyní. Snažím se ho vídat, jak to jde, ale je ještě malej, kojenej a jeho máma mi ho dává jen na pár hodin z tejdne. Přitom bych se o něj s maminkou byli schopní postarat. Až bude větší, tak si ho chci brát častěji. Nechci, aby neměl tátu, jako jsem neměl já. Jako, mrzí mě, že nám to s bejvalou nevyšlo, už jen kvůli malýmu. Já to chtěl nějak udržet, prostě no, ale nešlo to.“

T: „Jak s tebou mamka řešila konflikty?“

M: „Tak moje maminka mi vždycky řekla, že se jí něco nelíbí a že by se to vlastně nelíbilo ani tátovi. Jako dost hrála na city, a protože jsem nechtěl, aby nebyla smutná, omlouval jsem se jí a snažil se bejt hodnej.“

T: „Jak řešíš spory ty?!“

M: „Tak, no, já jsem dost submisivní a nerad se dohaduju, tak radši ustoupím a dám tomu za pravdu. Jako konflikty fakt nemám rád.“ ...

Příloha č. 8

Kategorie, subkategorie a jejich souvislosti

Účastník	Sylva	Tereza	Klára	Matěj	Jan	Tomáš
Pohlaví	žena	žena	žena	muž	muž	muž
Pečující rodič	otec	matka	matka	matka	otec	matka
Kategorie	Hodnocení partnerského života					
Subkategorie						
Vlastnosti ideálního partnera	<i>Vtipný, přímý zodpovědný, podporující, mít morální hodnoty</i>	<i>Rodinně založený</i>	<i>Ochotný, hodný, milující, pracovitý, rodinně založený</i>	<i>Věrná, milující, inteligentní, smysl pro humor</i>	<i>Rodinně založená</i>	<i>Rodinně založená, inteligentní, věrná, obětavá</i>
Vztahové zkušenosti	<i>5 vztahů, nejdelší 9 let, jedno dítě, bez partnera</i>	<i>4 dlouhodobé vztahy, nejdelší 8 let s manželem, 2 děti</i>	<i>6 dlouhodobých vztahů, nejdelší 6 let, 1 dítě druhé čeká, v partnerství</i>	<i>3 vztahy, nejdelší rok, 1 dítě, bez partnerky</i>	<i>10 krátkodobých vztahů a 1 dlouhodobý, nejdelší 7 let, v partnerství</i>	<i>5 vztahů, nejdelší 5 let, 1 dítě, bez partnerky</i>
Sdílení názoru na životní priority	<i>Ne</i>	<i>Částečně</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
Finanční hospodaření	<i>Potřeba finanční nezávislosti a společného účtu</i>	<i>Společný účet, finančně hospodaří Tereza</i>	<i>Potřeba finanční nezávislosti</i>	<i>Každý svůj účet</i>	<i>Každý svůj účet, finanční podíl dle možností partnerů</i>	<i>Každý svůj účet, finanční podíl dle možností partnerů</i>
Kategorie	Vnímání rodiny a rodičovství					
Subkategorie						
Subjektivní hodnocení dětství	<i>Hezké dětství</i>	<i>Hezké dětství</i>	<i>Hezké dětství</i>	<i>Hezké dětství</i>	<i>Hezké dětství</i>	<i>Hezké dětství</i>
Vnímání absence rodičovské role v dětství	<i>Vzor ženskosti</i>	<i>Poznávání světa</i>	<i>Poznávání světa</i>	<i>Vzor mužské role</i>	<i>Citové strádání</i>	<i>Absence autority</i>
Vnímání vlastního rodičovství	<i>Snaha o udržení respektu k oběma rodičům</i>	<i>Důraz na společné trávení času</i>	<i>Udržení rodiny</i>	<i>Zachovat kontakt se synem</i>	<i>Udržení rodiny</i>	<i>Zachovat kontakt s dcerou</i>
Názor na manželství	<i>Stmelení partnerů a zdroj rodinné stability</i>	<i>Jistota zabezpečení</i>	<i>Stmelení rodiny</i>	<i>Stvrzení vztahu</i>	<i>Stvrzení vztahu</i>	<i>Stvrzení vztahu</i>
Kategorie	Řešení partnerských krizí					
Subkategorie						
Rodičovský vzor při řešení konfliktů	<i>Autoritativní přístup formou trestů</i>	<i>Konstruktivní řešení</i>	<i>Pasivní citové otažení</i>	<i>Citová manipulace</i>	<i>Fyzický trest jako výchovný standard</i>	<i>Hysterie a fyzické tresty</i>
Přístup k řešení partnerských konfliktů	<i>Snaha o konstruktivní řešení a pasivita</i>	<i>Konstruktivní řešení</i>	<i>Projev nesouhlasu a následná pasivita</i>	<i>Ústup a pasivita</i>	<i>Výbuch emocí až posléze konstruktivní řešení</i>	<i>Sklony agresí</i>
Názor na odbornou pomoc	<i>Názor nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém.</i>	<i>Názor nestranné osoby jako cesta k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém</i>	<i>Názor nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém</i>	<i>Názor nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém</i>	<i>Názor nestranné osoby jako cestu k pochopení partnera a novému náhledu na partnerský problém</i>	<i>Neefektivní způsob řešení</i>
Rozpad vztahů	<i>Selhání v partnerství</i>	<i>Děti jako motivace pro zachování vztahu</i>	<i>Děti jako motivace pro zachování vztahu</i>	<i>Děti jako motivace pro zachování vztahu</i>	<i>Děti jako motivace pro zachování vztahu</i>	<i>Děti jako motivace pro zachování vztahu</i>